

In deze notitie treft u aan: De belangrijkste inzichten van de verkenningrapportage Meerjarenprogramma. Focus op de belangrijkste opgaven voor de gebiedsteams. En een verkorte en praktische richtingwijzer voor diegenen die de ontwikkeling van het MJP nu ter hand nemen.

Van verkenning naar ontwikkeling

Startnotitie meerjaren programma

Voor een Aardbevingsbestendig
en Kansrijk Groningen

24-7-2015

Samen bouwen aan een trots en veilig Groningen

**Van verkenning naar ontwikkeling
Startnotitie meerjarenprogramma
Voor een Aardbevingsbestendig en Kansrijk Groningen**

Samen bouwen aan een trots en veilig Groningen!!

Startnotitie Meerjarenprogramma Aardbevingsbestendig en Kansrijk Groningen

Van verkenning naar ontwikkeling

Inhoudsopgave van deze notitie

Ontwikkeling Meerjarenprogramma Aardbevingsbestendig en Kansrijk Groningen	2
1. Doel van deze startnotitie	2
2. De belangrijkste bevindingen van de verkenning Meerjarenprogramma	3
3. De belangrijkste uitwerkings-opgave: vragen aan stuurgroepen en gebiedsteams	5

Bijlagen

- a) Missie, visie en doelstellingen uit de verkenning Meerjarenprogramma.
- b) De doelenboom voor het MJP 2016-2025.
- c) Uitvoeringsschema op basis van doelen en acties verkenning.
- d) Overzicht van andere verkenningsopgaven.
- e) Planning voor oplevering van het eerste Meerjarenprogramma.
- f) Facilitering voor werk van gebiedsteams.

Ontwikkeling Meerjarenprogramma Aardbevingsbestendig en Kansrijk Groningen

1. Doel van deze startnotitie

Deze startnotitie vormt allereerst een samenvatting van de belangrijkste inzichten van de verkenningsrapportage Meerjarenprogramma. De volledige verkenningsrapportage is door haar omvang en inventariserend karakter niet snel leesbaar voor een groter publiek en vooral als werkdocument nuttig en als zodanig bij de verschillende deelopgaven al in gebruik.

Na het divergeren in de verkenningsfase is het voor de komende maanden juist van belang om te focussen. Dit, vanuit de belangrijkste conclusie van de verkenning, die door vrijwel alle partijen allereerst op tafel is gelegd: Start de komende jaren bij voorrang met herstel en versterking van woningen en gebouwen: "Eerst de schadeafhandeling op orde, daarna hebben we pas weer ruimte voor de toekomst".

Het doel van de Startnotitie is daarmee:

1. Inzicht geven in de belangrijkste bevindingen van de verkenning Meerjarenprogramma;
2. Focus aanbrengen voor de gebiedsteams door middel van het formuleren van de hoofdvragen die uit de verkenning zijn voortgekomen: Welke opgaven liggen er nu voor de gebiedsteams om de concrete inspanningen te formuleren voor het Meerjarenprogramma voor de eerste paar jaar;
3. Een doorkijk te geven naar de visie, missie en doelen die staan voor de langere termijn van het programma Aardbevingsbestendig en Kansrijk Groningen;
4. Een kort overzicht te geven van de andere (deels nog lopende) verkenningsopgaven (bijlage d);
5. Het mogelijk maken voor de gebiedsteams om een snelle start te maken en in korte tijd tot resultaten te komen (bijlage e) Dit door het aanreiken van de uit de verkenningsronde naar voren gebrachte acties en door het aanbieden van diverse ondersteuningsmogelijkheden (Bijlage f).

2. De belangrijkste bevindingen van de verkenning Meerjarenprogramma

In deze paragraaf wordt allereerst in hoofdlijn naar de twaalf belangrijkste conclusies gekeken uit de verkenning die de basis vormen om het Meerjarenprogramma verder te ontwikkelen.

De doorlooptijd van het gehele Meerjarenprogramma Aardbevingsbestendig en Kansrijk Groningen is tien jaar en de inspanningen die dit vergt, zullen de komende jaren ook verder worden uitgebouwd.

Om die reden treft u nog veel van de bevindingen in twee uitgebreidere bijlagen.

In bijlage a worden de langere termijn doelen aangegeven die op basis van de verkenning naar voren zijn gekomen als perspectief voor verdere programmaontwikkeling. Dit is verder uitgewerkt in bijlage b.

In bijlage c is een uitvoeringsschema aangegeven waarin de belangrijkste genoemde acties zijn aangegeven zoals in de verkenning zijn opgehaald.

Algemene conclusies en hoofdlijn uit de verkenningsfase:

1. *De negatieve spiraal als gevolg van aardgaswinning moet worden omgebogen in herstel en positieve kansen voor Groningen.*

Het gevoel dat breed wordt meegegeven is, dat Groningen na alle jaren van onevenredig 'nadeel' door de gaswinning, nu recht heeft op 'onevenredig' veel voordeel. Dit niet vanuit een slachtofferrol, maar vanuit een nuchtere en feitelijke constatering. Daarna is (en wil) Groningen in staat zijn weer trots en zelfstandig de ontwikkeling in eigen hand te nemen.

2. *Bottom line: Eerst de schadeafhandeling goed op orde, dan pas ruimte voor de toekomst.*

De eenvoudige schadeafhandeling loopt sinds de instelling van het CVW beter, maar getroffenen met fundamentele en complexe schades zijn nog steeds niet goed geholpen. Herstel naar de oude staat en het afdoende aardbevingsbestendig maken, loopt nog bijna helemaal niet. Dit drukt mentaal zo sterk op de veerkracht van veel Groningers, dat er te weinig energie en ruimte is om echt toekomstgericht aan de slag te gaan. Tegelijkertijd vindt men dat wél nodig.

3. *De primaire oorzaak voor het herstel van vertrouwen moet eerst worden aangepakt, de NCG moet geen doekje voor het bloeden betekenen.*

Er is individueel en collectief grote onzekerheid wanneer en waar de volgende beving zal zijn en met welke impact. Daarom wensen veel mensen het fundamenteel wegnemen van de oorzaak van de bevingen. Voor veel mensen is dat op dit moment vooral het reguleren van de gaskraan, zodanig dat bevingen maximaal worden voorkomen. Zolang men dit voorzorgsbeginsel niet herkent in de opstelling van NAM en de minister van EZ, zien mensen geen perspectief en wordt de veerkracht van de gemeenschappen aangetast.

4. *Er is een grote behoefte aan eenduidige en transparante inzichten in feiten, impact en risico's van de gaswinning, versnelling van het opleveren van alle relevante onderzoeksresultaten.*

Dit geldt zowel voor individuele bewoners en ondernemers als voor gemeenten en andere organisaties. Eigen beslissingen en keuzen worden beter mogelijk als er inzicht is in de feiten. Ook als de gegevens nog niet 100% betrouwbaar zijn moet het openbaar zijn, voorwaarde is wel heldere communicatie over voorlopigheid van conclusies dan wel noodzaak van nog nader. Er dient een onafhankelijk kennisinstituut te komen.

5. *Begrippen als bouwkundig versterken en preventief versterken worden niet eenduidig gebruikt en wekken verkeerde verwachtingen, het is belangrijk om dezelfde definities aan te houden.*

NAM en CVW hanteren begrippen die voor getroffen en niet getroffen niet helder zijn en soms zelfs tot irritatie leiden van getroffen en niet getroffen (zoals het begrip 'bouwkundig versterken' of 'veiliger maken'). De Dialoogtafel heeft een voorstel gedaan om tot heldere definities te komen, maar tot nu toe heeft het nog niet geleid tot overeenstemming over de definities. Hier ligt een rol voor de NCG.

6. *Er is een grote wens tot koppelen van alle maatregelen zodat met een eenmalige ingreep in één keer herstel, versterking en toekomstwaarde gerealiseerd kan worden.*

Uitzondering zijn acute onveilige situaties waar meteen een tijdelijke maatregel nodig is. Hierbij zijn twee invalshoeken: de koppeling van diverse maatregelen op objectniveau (slechts 1 keer ingrijpen) en de koppeling van versterkingsmaatregelen met andere aanpalende kwesties op gebiedsniveau (tegelijkertijd toekomstgericht oplossen van krimpgevolgen etc.)

7. *De NCG wordt in brede zin als noodzakelijk gezien.*

Er is bij diverse partijen wel de wens om bestaande bevoegdheden in tact te laten, tegelijkertijd is breed draagvlak om de Nationaal Coördinator in positie te brengen om knopen door te hakken (slagkracht en doorzettingskracht).

8. *Er is weer behoefte aan een trots en gezamenlijk toekomstperspectief.*

Er is een breed gevoel dat de Groningers zo snel mogelijk weer het heft in eigen hand willen kunnen nemen. De nuchtere en bescheiden houding van de Groningers heeft er de laatste jaren tegelijkertijd voor gezorgd dat men niet te koop wilde lopen met de individuele en collectieve schade en de ontwrichtende werking die dit heeft betekend. Het is in zekere zin het verhaal van de langzaam gekookte kikker. Het gaat er om te werken aan een realistisch imago van Groningen.

9. *Er is een grote en urgente behoefte aan de erkenning dat in Groningen dezelfde veiligheidsnorm geldt als in de rest van Nederland.*

Er moet niet met twee maten worden gemeten.

10. *De grote bereidheid om gezamenlijk de krachten te bundelen om het gewenste toekomstbeeld in 2025 voor elkaar te krijgen, betekent ook dat je geldstromen moet bundelen onder regie van de Nationaal Coördinator Groningen.*

Slagkracht moet goed zijn. Versnippering van geldstromen mag niet tot vertragingen in het proces leiden. De NAM blijft altijd volledig aansprakelijk voor herstel van de schade, besluitvorming over aanpak en kaderstelling van alle daarmee samenhangende maatregelen en regelingen horen onder publieke regie van de Nationaal Coördinator Groningen.

11. *Binnen het gebied waar de gevolgen van aardbevingen optreden, moeten alle daaraan gerelateerde maatregelen gelijk zijn. Principe van gelijke monniken, gelijke kappen.*

12. *Let op dat er geen onomkeerbare beslissingen worden genomen vanuit huidige regelingen, die nog geen afstemming hebben gehad met missie, visie en doelen van het meerjarenprogramma. Voor de prioriteitstelling betekent dit in ieder geval, dat inzet eerst wordt gericht op het kerngebied.*

3. De belangrijkste uitwerkings-opgave: vragen aan stuurgroepen en gebiedsteams

De focus op de eerste drie jaar (2016, 2017 en 2018) zal volgens alle betrokkenen moeten liggen op maatregelen die direct te maken hebben met de *herstel, versterkings- en duurzaamheidsopgave*. Het zou echter een gemiste kans zijn als deze opgaven geïsoleerd zouden worden opgepakt.

Het benutten van kansen van “meekoppeling” van urgente en noodzakelijke opgaven of van bijvoorbeeld nieuwe economische kansen in betreffende gebieden, is dan ook zeer belangrijk. Een van de kernopgaven heeft te maken met de demografische ontwikkelingen, de vergrijzing en ontgroening. Dit heeft al ingrijpende effecten op de woningmarkt en op voorzieningen als onderwijs en zorg. Dit speelt in het ene gebied veel sterker dan in het andere gebied -met uitzondering van de stad Groningen- en daar zullen nog directere koppelingen mogelijk en nodig zijn.

Andere opgaven zoals de extramuralisering van de zorg en daarmee groter beroep op mantelzorg of tussenvoorzieningen als de anderhalve-lijnszorg, vormen eveneens een belangrijk aangrijpingspunt. Een andere grote opgave voor de regio betreft de mismatch tussen vraag en aanbod op de arbeidsmarkt. Welke koppelingskans ligt hier concreet per gebied?

Kortom een ingrijpende operatie in het vastgoed zoals in onze regio -als gevolg van de aardbevingen en versterkingsopgave- kent nog geen enkel precedent in Nederland. Dat brengt een enorme kans met zich mee om ons vastgoed (woningen, voorzieningen, bedrijven en infrastructuur) ook toekomstbestendig te maken in meerderlei opzicht: aardbevingsbestendig, duurzaam en klaar voor de toekomstvraag.

Uit de verkenning is helder geworden, dat er al veel plannen op diverse deelterreinen liggen (met overigens veel verschillen tussen de gebieden), Tegelijkertijd zijn er nog weinig concrete projecten geformuleerd. Voor het MJP is belangrijk *hoe, waar en met welke prioriteit* de aardbevingsopgave gekoppeld kan worden aan andere opgaven.

Het goed en tijdig in elkaar schuiven van opgaven en het zoeken naar mogelijkheden om (later geplande) investeringen te herschikken of naar voren te halen, is een uitdaging voor alle betrokken partijen. Dan krijgen we met elkaar de gewenste verbreding, versnelling en intensivering op gang.

De realiteit gebiedt dat dit een lange adem vergt. Niet voor niets is door velen al aangegeven dat een tienjarenprogramma al heel ambitieus is. Niet alles wat gewenst is zal binnen de beschikbare capaciteit en middelen mogelijk zijn. Om die reden is het van belang dat de gebiedsteams zowel de eigen praktische (koppelings-)mogelijkheden concreet aan geven, als ook hun belangrijkste prioriteiten daarbij.

Ter voorbereiding van de werkzaamheden voor de vier gebiedsteams, zijn onderstaand de vragen geformuleerd die uit de verkenningen zijn gekomen en de basis zijn voor verdere ontwikkeling van het programma, de acties en inspanningen.

In bijlage c is nog een verder uitgewerkt uitvoeringsschema opgenomen, dat de gebiedsmanagers zou kunnen helpen om de concrete acties en projecten op alle niveaus voor te bereiden. Hierin zijn op compacte wijze de belangrijkste doelen en acties verwerkt die we in de verkenning hebben opgehaald.

Van belang is dat op dit moment nog niet alle gegevens over risico-impact en de staat van vastgoedobjecten en infrastructuur compleet op tafel zijn. Om die reden zal gewerkt moeten worden met de nu bekende gegevens en maatregelen “no-regret” (datgene wat in alle gevallen moet worden aangepakt en waar later niet op zal moeten worden bijgesteld). Een eerste actie is om in augustus de

bestaande gegevens te bundelen van NAM, CVW en gemeenten en andere organisaties. Hierdoor kunnen de gebiedsteams werken met de best mogelijke inzichten.

Algemene uitwerkingsvragen:

1. Opgave herstel en versterking en koppeling aan 'krimp'

In de verkenning zijn 12 algemene conclusies geformuleerd (zie paragraaf 2) waaruit blijkt dat breed wordt aangegeven dat **schadeherstel en versterking** als eerste prioriteit worden gezien en van daaruit **koppeling** aan andere opgaven die hiermee te realiseren zijn. Wat zijn de concrete herstel- en versterkings- opgave in uw gebied. Wat zijn de verwachte gevolgen in uw gebied voor de kwaliteit en kwantiteit op de woningmarkt en het draagvlak voor de voorzieningen. Welke directe koppelingsmogelijkheden biedt dit voor uw gebied?

2. Belangrijkste kansen voor de lange termijn

In de verkenning naar een Meerjarenprogramma 2015 tot 2025 zijn in bijlage a ook voor de langere termijn missie, visie en doelstellingen geformuleerd voor de volle breedte van sociale, fysieke, economische doelstellingen en voor energietransitie. Welke van de doelen staan in uw gebied bovenaan als het gaat om de langere termijn?

3. Top 3

Wat is uw top 3, zowel voor de direct aan te pakken problematiek als voor essentiële toekomstmaatregelen?

In de navolgende vragen gaat het er om ook aan te geven wat het schaalniveau is waarvoor lopende en gewenste maatregelen nodig zijn en of de opgaven en maatregelen naar uw idee alleen voor uw gebied gelden of regionaal (moeten) spelen. Kunt u dit bij de opgaven en maatregelen zoveel mogelijk aangeven?

Veiligheid: schadeherstel, versterking en verduurzaming:

4. Bestaande projecten:

A. Wat is en wordt in uw gebied al aangepakt in relatie tot schade en herstel, om hoeveel gebouwen gaat het, wat is daarvan de planning en wie voeren dit uit? Welke belangrijke leerpunten zijn hier voor andere projecten te trekken?

B. Zijn hieraan duurzaamheidsmaatregelen gekoppeld en zo ja met welk beoogd resultaat, en zijn ook andere opgaven hier al aan gekoppeld (bijvoorbeeld levensloopbestendig bouwen, of schoolherstel in combinatie met multifunctionele gebouwen). Wat zou er in principe aan deze projecten goed te koppelen zijn, wat is nodig om dit mee te nemen (Nb voor DEAL-M. gebied is hier in ieder geval relatie naar krimp-maatregelen)

C. Zijn er afspraken met bestaande uitvoerende instanties (bv NAM, CVW, Corporaties) gemaakt om een compleet inzicht in de risico's en staat van de gebouwen te verkrijgen? Zo ja, met wie en welke afspraken. Zo nee, wat is daarvoor noodzakelijk?

5. Nieuwe projecten:

A. Welke woningbouw projecten (particulier eigendom, huurwoningen en sociale huur) in het kader van de 3-slag (herstellen, versterken, verduurzamen) zijn er in de periode 2016, 2017 en 2018 nodig in het gebied, die volgens de *huidige* inzichten en risicogegevens in ieder geval moeten worden aangepakt? Welke criteria heeft u hierbij geformuleerd. Zijn deze projecten al SMART geformuleerd, of wat is nodig om deze projecten concreet te formuleren of in uitvoering te brengen? Wie zijn (potentiele) samenwerkingspartijen, wat is de planning en wie is eindverantwoordelijk.

B. Een van de doelen is versnellen, verbreden en intensiveren van de aanpak van het gebied. Een ander daarmee samenhangend doel is dat eigenaar-bewoners, eigenaar-ondernemers en maatschappelijke instellingen kunnen kiezen het heft in eigen hand te nemen bij de versterking en verduurzaming van hun panden, naast de opties die het CVW biedt. Hoe schat u de behoefte vanuit eigenaar-bewoners in de diverse deelgebieden in (ervan uitgaande dat eigenaren daarbij worden gefaciliteerd). Wat zijn dan de kritische succesfactoren? Is er behoefte aan voorlichting over deze mogelijkheid in uw gebied? Spreekt het vervolgens aan om op regionaal niveau voor de particulieren hiervoor een "handboek" te maken? Zijn er in uw gebied pilots hiervoor aan te wijzen en zo ja welke?

C. Welke andere gebouwen (maatschappelijke voorzieningen, bedrijven, industriecomplexen) en welke infrastructurele projecten zouden in uw ogen op basis van veiligheidsrisico's, realisatie leefbaarheidsplannen, draagvlak of voorbeeldwerking bij voorrang moeten worden aangepakt in de eerste twee jaren (2016/2017). Met welke kwalitatieve en andere toekomstkansen kan dit gekoppeld worden en hoe?

D. Het Centrum Veilig Wonen (CVW) wil de productie aan te versterken woningen in 2016 gaan opvoeren naar 5000. Naar verwachting zal dit bij voorrang gebeuren in het gebied rond Loppersum, waar de hoogste piekgrondversnellingen worden verwacht. Wat is het draagvermogen of kritische grens in gemeenten/dorpen om grote hoeveelheden aan versterkingen in eens te hanteren?

Meekoppelen: Wonen en leefbaarheid

6. Woningbouwprogrammering

Wat is de kernopgave voor de woningbouwprogrammering in het gebied en welke maatregelen zijn nodig om met name in vraag en aanbod van het eigenwoning bezit het evenwicht op de woningmarkt te herstellen. Welke ondersteuning heeft u hierbij nodig en van wie?

7. Cultuur historisch erfgoed

Het gebied heeft een rijke cultuur historie die in de structuur van dorpen en in het landschap tot uitdrukking komt en waarbij de bebouwing beeldbepalend is. Bestaat er een goed inzicht in de aard en kwaliteit van het erfgoed? Wordt het gebruikt? Is er zicht op nieuwe functies, bestemming en exploitatie? Welke creatieve ideeën zijn er om nieuwe functies hieraan te koppelen (bijvoorbeeld woonbestemmingen?).

8. Centrumgebieden en clustering van voorzieningen

Vergrijzing en ontgroening heeft consequenties voor het draagvlak van voorzieningen (winkels en maatschappelijke voorzieningen). Dat vraagt heroverweging van de hiërarchie van dorpen en kernen. Hoe ziet dat er voor uw gebied uit (Nb van de DEAL gemeenten en De Marne is dit al bekend). Welke voorzieningen zouden afhankelijk van de specifieke situatie in de betreffende centrumdorpen vervolgens gebundeld kunnen worden (vb. onderwijs en andere kindvoorzieningen; idem plus ook voor zorgtaken en/of vrijwilligersgroepen; al dan niet combinatie met gym/sportvoorzieningen). En waar zijn deze al gerealiseerd of worden gerealiseerd?

Economie:

9. Wat zijn in uw gebied de economische pijlers en welke ontwikkelingen verwacht u? Hoe kan daar pp ingespeeld worden zodat kansen worden benut? Heeft u als team behoefte aan ondersteuning op het vlak van economie en energietransitie vanuit het centrale programmateam en op welk onderdeel?

10. Kansen en bedreigingen door bouwprogramma's

De uitvoering van een omvangrijk bouwprogramma voor schadeherstel, versterking en verduurzaming zal de komende jaren een grote sociale, economische en fysieke impact hebben op het gebied en veel vragen van alle betrokkenen, maatschappelijk middenveld, marktpartijen en de gemeentelijke organisatie. Dit biedt zowel kansen als bedreigingen.

A. Hoe zorgt u dat de kansen worden verzilverd? In hoeverre zijn bijvoorbeeld lokale ondernemers en opleidingsinstellingen bekend met en aangehaakt bij de inzet van CVW en het EPI-kenniscentrum. Waaraan hebben ondernemers en instellingen op dit moment primair behoefte? Op welke wijze kan het NCG bestaande organisaties binnen de arbeidsmarktregio assisteren in het werken aan een goed functionerende arbeidsmarkt in met name de bouw?

Inzet en ondersteuning:

11. Participatie bij programma-ontwikkeling

Hoe wilt u zelf de input en participatie van onderop organiseren en heeft u daarbij ondersteuning nodig?

12. Inzet eigen middelen

Welke eigen middelen kunt u inzetten (personeel en organisatie) en is er mogelijkheid voor
herschikking of naar voren halen van investeringen als dat vanuit koppelingen gewenst is.
Hoe speelt dat voor samenwerkingspartners in uw gebied?

13. Belemmeringen in wet- en regelgeving

Lopen organisaties in uw gebied aan tegen wettelijke en/of beleidsmatige barrières en ziet u
op voorhand juridische problemen? Zo ja op welke aspecten? Welke rol vraagt u van de
NCG?

14. Wat verwacht u verder van steun vanuit de NCG?

Bijlage a: Missie, visie en doelstellingen

- De missie:

De missie die door de kwartiermaker werd meegegeven, bleek in de verkenningsgesprekken wel als heel volledig ervaren te worden maar niet als kort en krachtige missie. Deze oorspronkelijke missie luidt:

“De Overheidsdienst Groningen zorgt in dialoog met alle maatschappelijke stakeholders voor een planmatige en daadkrachtige regie en sturing op een duurzame versterking en vernieuwing van het aardbevingsgebied opdat deze regio weer veilig en sterker dan ooit een nieuwe balans vindt tussen gaswinning en een versterkte gebiedsidentiteit en gebiedskwaliteit met nieuwe economische kansen en een leefbare en aantrekkelijke woon-, werk- en leefomgeving.”

Voorstel is om de volgende verkorte missie te gebruiken:

MISSIE: SAMEN BOUWEN AAN EEN TROTS EN VEILIG GRONINGEN

Onder “samen” wordt verstaan de bewoners, de ondernemers, maatschappelijke organisaties, instellingen en overheden.

- De toekomstvisie voor 2025:

Als visie voor de gewenste eindsituatie 2025 (de ‘outcome’) wordt de volgende formulering voorgesteld:

VISIE: EEN VEILIG DUURZAAM EN LEEFBAAR NIEUW TOEKOMSTPERSPECTIEF VOOR 2025

De visie is concreter uitgewerkt voor de gewenste situatie 2025 voor vier pijlers. Deze pijlers zijn de functionele kapstok voor ordening, maar inherent aan de integraliteit van de opgave is er een sterke onderlinge verwevenheid van zowel doelen als inspanningen.

Sociaal:

Bewoners en organisaties ervaren een **gezonde en veilige leefomgeving**. Zij zijn **betrokken en actief** en herkennen zich over de volle breedte van het meerjarenprogramma in de maatregelen en in de vele innovatieve ontwikkelingen die de veerkracht, maatschappelijke participatie, culturele identiteit en sociale cohesie van de regio versterken.

Fysiek:

Bewoners en ondernemers ervaren dat het goed wonen, leven en werken is in een veilige, duurzame en toekomstbestendige gebouwde omgeving.

Economie:

Bewoners en ondernemers in en buiten de regio (h)erkennen het **duurzaam economisch perspectief** en innovatieve karakter in een **gebalanceerde arbeidsmarkt**. Partners werken samen verder aan de ontwikkeling van de sterkste sectoren zoals Biobased- en Agri- business (waaronder de landbouw), Nieuwe Energie, Healthy Aging en aardbevingsbestendige bouw en technologie.

Energietransitie:

De regio staat internationaal bekend als **energie neutrale koplopers-regio**, met een gebouwde omgeving die meer onafhankelijk is van het landelijk gas- en hoogspanningsnet en met meer **bewoners (coöperaties) als energieproducent**. Regionaal georganiseerde kennis, innovatiebeleid en productiecapaciteit zorgt hier voor economische dynamiek en werkgelegenheid.

- Bundeling van de visie per pijler op herstel en versterking

Gegeven de algemene bevindingen in paragraaf .., zullen we overigens in de paragraaf hierna bij de uitwerking voor de *kortere termijn*, de visie per pijler opnieuw bundelen en ordenen rond herstel en versterking. Voor de uitwerking van de visie en doelen voor 2025 hanteren we echter wel de onderstaande uitwerking in pijlers en daarbij behorende doelen en inspanningen. Zo blijft zichtbaar wat we met onze inspanningen met elkaar willen bereiken.

- “MAGIE” doelen

Al eerder is gekozen om de methode Programmamanagement te hanteren bij de ontwikkeling van het Meerjarenprogramma. Deze methode wordt gehanteerd als het gaat om:

1. Unieke opgaven
2. Die tijdelijk en complex zijn
3. Waaraan mensen met beperkte middelen doelengericht moeten samenwerken

Dit betekent dat met alle samenwerkingspartijen er doelgerichte sturing nodig is, gericht op samenhang. Alle inspanningen en projecten staan in dienst van de gestelde toekomstdoelen.

In bijlage d is in het kort de methode van programmamanagement en de methode projectmanagement beschreven omdat beide belangrijk zijn bij de ontwikkeling van het Meerjarenprogramma.

In programma's met lange termijn doelen wordt vaak voorafgaand aan het stellen van operationele doelen gewerkt met ER- of MAGIE-doelen. In principe kiezen we bij het MJP voor het laatste, ook al zijn de hieronder geformuleerde doelen nog lang niet allemaal op het niveau van Meetbaar, Acceptabel, Gedragen, Inspirerend en Engagerend (MAGIE). Dit kan de volgende jaren nog verder worden aangescherpt.

MAGIE doelen als leidraad voor de toekomstvisie 2025

Overkoepelende doelen:

- 1. Het vertrouwen in de toekomst en het vertrouwen tussen bewoners, ondernemers en verantwoordelijke instanties is toegenomen.**
- 2. Er is een nieuwe balans ontstaan waarbij de afhankelijkheid van gaswinning is omgezet in nieuwe duurzame en economische kansen.**

Sociale pijler:

- 1.0 A. Er zijn betere, ruimere en snellere regelingen voor eigenaren, bewoners en gebruikers. Er is een publiek toegankelijk en transparant aardbeving gerelateerd informatiesysteem met mogelijkheid voor persoonlijke begeleiding
- B. Het faciliteren met kennis, informatie en ondersteuning van eigenaren en bewoners bij het maken van individuele en collectieve keuzen m.b.t. hun eigen woningsituatie.

- 2.0 De waardering m.b.t. wonen en leven in eigen kern/dorp/stad is minimaal stabiel gebleven ten opzichte van 2015.
- 3.0 Kwaliteit, kwantiteit en bereikbaarheid van de basisvoorzieningen is in overeenstemming met de toekomstseisen en houdt rekening met demografische en sociaaleconomische prognoses.
- 4.0 Het zelf organiserend vermogen in kern/dorp en of stad is minimaal gelijk gebleven ten opzichte van 2015. Er is een vangnet voor hen die niet op eigen kracht (meer) voor zichzelf kunnen zorgen.
- 5.0 Het culturele klimaat is minimaal op het zelfde niveau als 2015 gehandhaafd en er is een brede diversiteit van culturele uitingen en deelname.

Fysieke pijler:

- 1.0 Een veilige, duurzame en toekomstbestendige regionale woningvoorraad.
- 2.0 Het duurzaam fysiek versterken van maatschappelijke voorzieningen.
- 3.0 Het bieden van een adequaat en aantrekkelijk ruimtelijk functioneel en juridisch toekomstkader.
- 4.0 Aardbevingsbestendig maken van ondergrondse en bovengrondse infrastructuur in het gebied.
- 5.0 Maximaalbehoud van het cultureel Gronings erfgoed en het ontwerpen van een waarde kaart.
- 6.0 Aardbevingsbestendig maken industriële bedrijvigheid.

Economische pijler:

- 1.0 De bedrijvigheid rond aardbeving gerelateerde werkgelegenheid biedt de lokale bevolking werkgelegenheid en scholing.
- 2.0 De innovatiekracht van Groningen is verbeterd, versneld en vertaalt zich in een significante bijdrage aan bedrijvigheid en werkgelegenheid.
- 3.0 De arbeidsmarkt sluit aan bij de economische perspectieven in en buiten de regio en bij de mogelijkheden van de bevolking.
- 4.0 Groningen is trots op haar kwaliteiten, draagt die gezamenlijk en consequent uit en trekt daarmee bedrijvigheid, bewoners en talent aan.
- 5.0 Er is ruimte en een podium om na te denken over nieuwe trends, kansen en transitie.
- 6.0 Er is specifieke aandacht voor lokaal klein ondernemerschap die de leefbaarheid bevordert.

Energie Pijler:

- 7.0 De herstel en versterkingsopgave is gecombineerd met energietransitie doelen en resulteert in een groeiende energie neutrale gebouwde omgeving. Het gebied fungeert als voorbeeld voor integrale, toekomstbestendige, energie neutrale gebiedsontwikkeling.
- 8.0 Er bestaat een fijnmazig netwerk van lokale energie coöperaties waarin burgers, bedrijven en maatschappelijke organisaties zo veel mogelijk zelf in hun energievoorziening voorzien.
- 9.0 Er is een coöperatief regionaal energiebedrijf dat beschikt over een leveringsvergunning met bestuur, beheer en winstdeling door en voor klanten.
- 10.0 Groningen heeft een leidende positie op het gebied van kennisontwikkeling en onderwijs voor innovatieve bouw, smart grids (inclusief opslag technologie) en sociale aspecten van energietransitie.
- 11.0 De sterke verbinding tussen MBO-HBO-WO opleidingen in de Energy Academy Europe en het Energy College heeft geleid tot een groot en passend aanbod van uitstekend opgeleide professionals in de energie (gerelateerde) sectoren en bouwkolom. Met name veel MBO professionals zijn werkzaam in deze sectoren.
- 12.0 In Groningen is een zeer aantrekkelijk klimaat ontstaan voor innovatieve start-up bedrijven in de energiesector. Vele start-ups hebben zich succesvol doorontwikkeld tot bedrijven die een sterke positie hebben in de energie en ICT sector. Deze 'Energy Valley status' heeft een aanzuigende werking voor nieuw talent en stimuleert het ondernemerschap bij studenten.

SAMEN* BOUWEN AAN EEN TROTS EN VEILIG GRONINGEN!!

OUTCOME 2025: EEN VEILIG, DUURZAAM, LEEFBAAR EN TOEKOMTSPERSPECTIEF VOOR GRONINGEN

Overkoepelende doelstelling

Outcome

Wensbeeld visie 2025

MAGIE ER-Doelen

Meesbaar, acceptabel, getuigd, inspirerend en engagerend

Het vertrouwen in de toekomst en het vertrouwen tussen bewoners, ondernemers en verantwoordelijke instanties is toegenomen.

Er is een nieuwe balans ontstaan waarbij de afhankelijkheid van gaswinning is omgezet in nieuwe duurzame en economische kansen

Fysieke Opgave

Sociale Opgave

Economische Opgave

Energietransitie

Bewoners en ondernemers ervaren dat het goed wonen, leven en werken is in een veilige, duurzame en toekomstbestendige gebouwde omgeving.

Bewoners en organisaties ervaren een gezonde en veilig leefomgeving. Zij zijn betrokken en actief en herkennen zich over de breedte van het programma in de (innovatieve) ontwikkelingen die de veerkracht, maatschappelijke participatie, culturele identiteit en sociale cohesie van de regio versterken.

Bewoners en ondernemers in en buiten de regio (h)erkennen het duurzaam economisch perspectief en innovatieve karakter in een gebalanceerde arbeidsmarkt. Partners werken samen verder aan de ontwikkeling van de sterkste sectoren zoals Biobased business, Nieuwe Energie, Healthy Aging en aardbevingsbestendige bouw en technologie.

Internationaal bekend als volledig energie neutrale koplopers-regio, onafhankelijk van landelijk gas- en hoogspanningsnet met bewoners(corporaties) als energieproducent. Regionaal georganiseerde kennis, innovatie en productiecapaciteit zorgt hier voor economische dynamiek en werkgelegenheid.

1. Het realiseren van een veilige, duurzame en toekomstbestendige woningvoorraad.

2. A. Het duurzaam (fysiek) versterken van maatschappelijke voorzieningen:
- onderwijs;
- medische en zorgvoorzieningen
- sociaal culturele voorzieningen
- sport- en recreatieve voorzieningen;
- overig maatschappelijk vastgoed

2. B. Het koppelen van de versterkingsopgave van het maatschappelijk vastgoed aan de gewenste toekomstkwaliteit enerzijds en calamiteitenopvang anderzijds.

3. Het bieden van een adequaat en aantrekkelijk ruimtelijk functioneel en juridisch kader voor de versterking van de regio als geheel en het faciliteren van verdere gebiedsgerichte uitwerkingen en versterking van voorzieningenstructuur en regionale centra

4. Maximaal behoud van het cultureel Gronings erfgoed en het ontwerpen van een waarde kaart. (relatie en invulling door opgave 4)

4. Het aardbevingsbestendig maken van de relevante ondergrondse en bovengrondse infrastructuur (wegen, water, dijken, leidingen) in het gebied.

6. Aardbevingsbestendig maken van industriële bedrijvigheid

1. A. Er zijn betere, ruimere en snellere regelingen voor eigenaren, bewoners en gebruikers.

1. B. het faciliteren met kennis, informatie en ondersteuning van eigenaren en bewoners bij het maken van individuele en collectieve keuzen m.b.t. hun eigen woningsituatie. (relatie met opgave 8)

2. Er is een publiek toegankelijk en transparant informatiesysteem (aard, omvang, impact en kans van aardbevingen gekoppeld aan plaats en typologie van de gebouwde omgeving en mogelijkheid voor persoonlijke begeleiding indien nodig.

3. De Waardering over wonen en leven in de eigen kern/ dorp/stad is minimaal gelijk gebleven. (toelichting: gebaseerd op verwachting dat de eerste vijf jaar nog verslechtering zal zijn en de laatste vijf jaar een positief stijgende lijn)

4. De kwaliteit, kwantiteit en bereikbaarheid van de basisvoorzieningen in stad en regio is in overeenstemming met de toekomstvisies die aan deze voorzieningen worden gesteld en houdt rekening met demografische en sociaal economische prognoses

5. Het zelf organiserend vermogen in kern/dorp of stad is minimaal gelijk gebleven. Er is een vangnet voor hen die dit niet op eigen kracht (meer) kunnen.

6. Het culturele klimaat is minimaal gelijk gebleven en er is een brede diversiteit van zowel culturele uitingen en deelname

1. De bedrijvigheid rond aardbeving gerelateerde werkgelegenheid biedt de lokale bevolking werkgelegenheid en scholing.

2. De innovatiekracht van Groningen is verbeterd, versneld en vertaalt zich in een significante bijdrage aan bedrijvigheid en werkgelegenheid.

3. De arbeidsmarkt sluit aan bij de economische perspectieven in en buiten de regio en bij de mogelijkheden van de bevolking.

4. Groningen is trots op haar kwaliteiten, draagt die gezamenlijk en consequent uit en trekt daarmee bedrijvigheid, bewoners en talent aan.

5. Er is ruimte en een podium om na te denken over nieuwe trends, kansen en transitie.

6. Er is specifiek aandacht voor lokaal klein ondernemerschap die de leefbaarheid bevordert.

De herstel en versterkingsopgave is gecombineerd met energietransitie doelen en resulteert in een groeiende energie neutrale gebouwde omgeving. Het gebied fungeert als voorbeeld voor integrale, toekomstbestendige, energie neutrale gebiedsontwikkeling.

Er bestaat een fijnmazig netwerk van lokale energie coöperaties waarin burgers, bedrijven en maatschappelijke organisaties zo veel mogelijk zelf in hun energievoorziening voorzien.

Er is een coöperatief regionaal energiebedrijf dat beschikt over een leveringsvergunning met bestuur, beheer en winstdeling door en voor klanten.

Groningen heeft een leidende positie op het gebied van kennisontwikkeling en onderwijs voor innovatieve bouw, smart grids (inclusief opslag technologie) en sociale aspecten van energietransitie

De sterke verbinding tussen MBO-HBO-WO opleidingen in de Energy Academy Europe en het Energy College heeft geleid tot een groot en passend aanbod van uitstekend opgeleide professionals in de energie (gerelateerde) sectoren en bouwkolom. Met name veel MBO professionals zijn werkzaam in deze sectoren.

In Groningen is een zeer aantrekkelijk klimaat ontstaan voor innovatieve start-up bedrijven in de energiesector. Vele start-ups hebben zich succesvol doorontwikkeld tot bedrijven die een sterke positie hebben in de energie en ICT sector. Deze "Energy Valley status" heeft een aanzuigende werking voor nieuw talent en stimuleert het ondernemerschap bij studenten.

*) samen is: bewoners, organisaties en bestuurders

Bijlage c: Uitvoeringsschema op basis van doelen en acties verkenning

Pijler basis opgaven

Herstel, versterken, verduurzamen (1^e prioriteit)

Doel 1: Veilig, duurzaam en toekomstbestendig vastgoed, infrastructuur en industrie. Faciliteren met kennis, informatie en ondersteuning		
beoogd resultaat	acties	wie, wanneer
Basisvoorwaarden voor de aanpak: Informatie en Advies op orde en publiek beschikbaar (contouren, staat van het vastgoed en bouwnormen):		
a. Snel praktisch inzicht overdragen aan gebiedsteams over staat en risico van vastgoed op objectniveau.	Snelle bundeling basisgegevens CVW/NAM/andere kennisorganisaties voor formulering en prioritering van concrete projecten in de vier gebieden.	NCG (trekker opgave 1a en 2 en gebiedstrekker) i.s.m. NAM, CVW (medio augustus 2015 werkgegevens voor gebiedsteams beschikbaar).
b. Transparant en helder GIS.	Uitwerking aanpak GIS (opgave 3).	NCG en trekkersopgave 3(GIS): eind 2015 informatiedienst op aanvraag beschikbaar; eind 2016 informatiedienst volledig operationeel.
c. Risicocontouren en normering actueel -> geobjectiveerd inzicht op risico's op objectniveau.	Bevordering snelle publieke beschikbaarheid van de lopende onderzoeken en vertaald naar risicoprofielen en bouwnormen.	NCG bevordert snelle publiek toegankelijke beschikbaarheid van onderzoeken pga en normering (augustus en september 2015).
d. Publiek toegankelijk maken van alle informatie en begeleiden van keuzeproces -> burgers zelf kunnen eigen risico's afwegen en keuzes maken.	Inrichting informatie- advies- en begeleidings- centrum (IABC), deze werkorganisatie richt zich op zowel particuliere eigenaren als huurders en bundelt alle kennis en informatie op risico's en regelingen.	NCG i.s.m. trekker bouwteam, trekker MJP,, gebiedsmanager en CVW (augustus 2015).
Doel 2: Veilig, duurzaam en toekomstbestendig vastgoed, infrastructuur en industrie		
a. Concrete herstel- en versterkingsprojecten zijn gedefinieerd op basis van heldere regionale prioriteitstelling en fasering ; voor kortere termijn (2016 en 17) vooral gericht op no-regret.	a.1. Gebiedsteams maken concrete projectplannen voor woningen, bedrijven, maatschappelijk vastgoed met gebruikmaking van resultaten verkenningsresultaat opgave 2 (prioritering). Voor de jaren 2016 en 2017 zijn deze vooral gericht op "no-regret" (starten in die gebieden of met die typen vastgoed die zeker zullen moeten worden versterkt).	NCG en gebiedsteams, input vanuit projectteam informatie, CVW programma 2016, vanuit verkenning 1a (planning) en verkenning 2 (prioriteitsstelling), voor 30 september concrete projectvoorstellen klaar.
	a.2. Functionele organisaties, provincie en Rijk maken projectplannen voor infrastructuur waaronder natte en droge waterinfra, eveneens met prioriteit voor no-regret maatregelen.	NCG en Rijkswaterstaat en Waterschap, Nutsbedrijven (werkconferentie).
	a.3. gebiedsoverstijgende opgaven, worden parallel hieraan door functionele organisaties en NCG aangepakt, hieronder vallen in ieder geval zorginstellingen en onderwijsvoorzieningen en aanpak van grotere industriële gebieden waar vanuit risico een hoge urgentie en prioriteit ligt (vb chemische bedrijvigheid). Ook hier prioriteit voor no-regret maatregelen. Relatie naar punt 3.	NCG, gebiedsteams en functionele organisaties waaronder schoolbesturen, besturen zorg en opvang, sport- en recreatievoorzieningen, bedrijven en industrieclusters (meerdere werkconferenties).
b. Snelle uitvoering door heldere ruimtelijk planologische kaders en voldoende afhandelingscapaciteit	Er komt vanuit opgave 6 (structuurvisie) een helder ruimtelijk afwegingskader, daarbij wordt tegelijkertijd een voorstel gedaan over borgen van snelle afhandelingscapaciteit voor verlenen van vergunningen.	Verkenning van Structuurvisie op 1-9-2015 binnen met voorstel voor ruimtelijke kaderstelling.

c. De eerste projecten voor herstel/versterken en verduurzaming worden gemonitord om van te leren voor uitrol van overall-aanpak.	Volgsysteem ontwikkelen met oog op leren voor de komende jaren.	NCG benoemt monitorteam.
Doel 3: Veilig, duurzaam en toekomstbestendig vastgoed, infrastructuur en industrie		
Aardbevingsbestendige bedrijven en industrie op basis van reëel inzicht in risico's bij verschillende bedrijfstakken (waaronder landbouwbedrijven).	afspraken maken over uitvoeren van risicoanalyses door bedrijven zelf. Vooraf duidelijkheid scheppen over wie welke kosten draagt. - Industrie (SBE) - Stortplaatsen (Grontmij; provincie, nazorg) - Landbouw (mestkelders, drainages) (LTO) - Bouw - Bodemsaneringen (provincie, SBB) - Ontgrondingen - meer?	NCG verzoekt samen met Veiligheidsregio om risicoanalyses uit te voeren ter voorbereiding werkconferentie (in augustus verzoek uit).
Doel 4: Veilig, duurzaam en toekomstbestendig vastgoed, infrastructuur en industrie		
a. rampenplannen en veiligheidsprotocollen zijn specifiek op aardbevingen aangepast.	NCG en Veiligheidsregio komen met overzicht en actieplan. Er is verbinding tussen gebiedsteams en veiligheidsregio organiseren om concrete risico's aan te pakken.	NCG en veiligheidsregio, september 2015.
Doel 5: Betere ruimere en snellere regelingen		
a. Basisstructuur waarbij helder is wie verantwoordelijk is voor welke inspanning (NAM/CVW/NCG/eigenaar). Onafhankelijke en snelle arbitrage bij verschil van inzicht.	Afspraken tussen NAM, CVW en NCG over afstemmingen en invulling van taken.	NCG, NAM en CVW 2015.
b. (Potentieel) getroffen en kunnen snel overgaan tot (gekoppelde) maatregelen voor herstel, versterking en verduurzaming en hebben inzicht in alle daartoe beschikbare regelingen en procedures, dit start allereerst bij aangewezen projecten omdat dan geleerd kan worden van de effecten.	Bestaande en aanvullende regelingen verbeteren, aanvullen en ontwikkelen (o.a. regeling opkoop, regeling achterstallig onderhoud, verduurzaming, sloop/nieuwbouw, stimuleringsregelingen etc) -het ontwerpen van een voor de hele regio adequaat stelsel van goed werkende regelingen heeft profijt van enkele bestaande en nieuwe proefprojecten, hiertoe zal een kernteam pilots worden ingericht (relatie monitor).	NCG.
c. Voor opkoop van woningen en zorgdragen voor adequate (tijdelijke) huisvesting is een slagvaardige organisatie ingericht.	Nog nader invullen.	
d. Goed functionerende ondersteuningsstructuur voor particuliere eigenaren die zelf opdrachtgever voor 3-slag wensen te zijn.	Voor iedereen zal er een ondersteuningsstructuur zijn die voor allen gelijk is en functioneert vanuit 1 organisatie-eenheid. Dit geldt ook voor alle regelingen. Voor particulier opdrachtgeverschap is extra bouwbegeleiding noodzakelijk, dit zal tegelijkertijd met alle regelingen ontworpen worden.	NCG, gebiedsteams en trekker opgave 8 (heft in eigen hand).

Pijler fysieke opgaven

Ruimtelijke structuur en Wonen (bredere doelen en mee koppelen aan versterkingsopgaven)

Doel 1: Afstemming van toekomstige vraag en aanbod op regionale woningmarkt		
beoogd resultaat	acties	wie, wanneer
een gewaardeerde veilige, duurzame, levensloopbestendige regionale woningvoorraad.	a. regionale woningmarktanalyses uitvoeren voor gebied Hoogezand-Sappemeer en Menterwolde (nog niet in huidige woningmarktanalyse opgenomen).	NCG: zorgen voor z.s.m. aanvullende gegevens voor de ontbrekende 2 gemeenten.
	b. de lopende woningmarktanalyses (door provincie samen met Dialoogtafel uitgezet voor de 9 gemeenten) koppelen uitkomst aan gewenst toekomstig aanbod (kwantitatief en kwalitatief) voor deze gebieden.	NCG maakt op basis van uitkomst analyse per deelgebied en stellen dit ter beschikking aan gebiedsteams.
	c. Gebiedsteams verwerken dit voor hun meerjaren woon- en leefbaarheidsplannen en maken concrete koppelingsmogelijkheden met de versterkings en verduurzamingsopgaven.	Gebiedsteams verwerken dit in hun concrete meerjarenprojecten.
Doel 2: Versterken, verduurzamen en toekomstbestendige kwaliteit van sociale huurwoningen.		
De kwaliteit en kwantiteit van de sociale huurvoorraad is levensloop- en toekomstbestendig. Er is synergie in de herstructurering, sloop en nieuwbouwplannen, de aardbevingsbestendige maatregelen en de gekoppelde leefbaarheidsmaatregelen van gemeenten en corporaties in de 4 gebieden.	analyse woningvoorraad maken en van aanpalende omgevings- en aardbevings- maatregelen.	Corporaties zelf. Synergie onderzoeken door NCG (gebiedsteams) en corporaties.
Doel 3: Op orde brengen van bestaande handhaving bouwnormen		
actief gemeentelijk toezicht bouwwetgeving.	maatregelen treffen, zodat sanering van bouwvallen (mede) door gebrek aan onderhoud wordt gerealiseerd en dat naar de toekomst actief toezicht en handhaving tot stand komt.	NCG, gebiedsteams, functionele werkconferenties.
Doel 4: Koppelen van maatregelen (specifiek voorlandelijk gebied)		
verbinding vitaal platteland, 3-slag en energietransitie.	- Onderzoek en maatregelen treffen, zodat de regeling "asbest eraf, zon erop" meer wordt benut: <ul style="list-style-type: none"> • Nagaan, wat effectiviteit nu belemmert • Belemmeringen wegnemen -Andere koppelingen leggen (waaronder mestkelders, drainage, recreatie/toerisme etc).	NCG, functionele werkconferenties met landbouw en energiedeskundigen, gebiedsteams.

Doel 5: Adequaat en aantrekkelijk, ruimtelijke, functioneel en juridisch toekomstkader. Behoud karakteristiek cultureel erfgoed en innovatieve nieuwbouw met eigen Groningse identiteit.

Er is een ruimtelijk kader vastgesteld met heldere kernen hiërarchie (landsdeelcentrum, regionale centra en centrumdorpen) Per kern is een kader vastgesteld van de waardevolle, robuuste structuur. Elk gebied beschikt over een beeldkwaliteitsplan waarbij cultuurhistorisch erfgoed is beschreven en ook voor nieuwbouw aanbevelingen worden gedaan die passen bij de Groningse identiteit.

a1. Ontwikkeling van een ruimtelijk functioneel ontwikkelperspectief met juridische basis (opgave 6 structuurvisie) waarin de cultuur historische waarde van het gebied is geborgd (opgave 4).

a2. Gebiedsteams maken met de inzichten uit de verkenning van de structuurvisie (6) en van het cultureel erfgoed (4) een prioriteringsvoorstel voor gefaseerde aanpak, te beginnen voor de eerste paar jaar tot 2020 en in later stadium tot 2025 jaar.

a3. Gebiedsteams en Meerjarenprogramma leveren Programma van Eisen aan voor ruimtelijke vertaling van hun plannen en projecten die aanvullend in Ruimtelijk Functioneel kader moeten worden opgenomen.

a4. Uitschrijven van een Internationale bouwtentoonstelling met aandacht voor innovatieve aardbevingsbestendige bouw en karakteristieke Groninger nieuwbouw.

NCG en Provincie (gebiedsteams met inzicht uit verkenningsopgaven 6 en 4), voor eind 2015.

Pijler sociale opgaven

Leefbaarheid, voorzieningen, zelf organiserend vermogen, participatie

Doel 1: De waardering voor wonen en leven in eigen kern/dorp/stad is minimaal stabiel gebleven		
beoogd resultaat	acties	wie, wanneer
In 2025 zijn mensen tevreden met de bereikte transformatie in het gebied.	Goede 0-meting en monitor ontwikkelen waarbij voortgang en waardering wordt bewaakt en op basis daarvan tijdig wordt bijgesteld.	NCG (programmamanager MJP). 0-meting eind december, jaarlijkse monitor.
Doel 2: Bewoners ervaren dat zij betrokken zijn geweest bij de plannen en dat sprake is geweest van betekenisvolle participatie		
Herkenbaarheid van maatregelen bij bewoners en ondernemers en meer vertrouwen in de toekomst.	Gebiedsteams, functionele organisaties en maatschappelijke organisaties vragen om nu al bottom up te werken en daarnaast goede instrumenten voor de komende jaren uit te werken.	NCG, gebiedsteams; meteen starten en stapsgewijs verder uitwerken (meer gelijke methodiek klaar begin 2016).
Doel 3: Kwaliteit, kwantiteit en bereikbaarheid van basisvoorzieningen is in overeenstemming met demografische en sociaal-economische ontwikkelingen		
Concrete maatregelen ter uitwerking van de woon- en leefbaarheidsplannen en masterplan zorg en welzijn. Gemeenten die nu nog geen WLP hebben beschikken in 2016 over een actueel en integraal plan. Voor de eerste jaren wordt prioriteit gegeven aan de versterkingsmaatregelen.	a. Opdracht aan gebiedsteams om uitwerking te maken voor de meest prioritaire en urgente zaken; aardbevingen inhoudelijk en financieel koppelen aan andere opgaven woon- en leefbaarheid.	NCG, gebiedsteams; opdracht in startnotitie; plannen voor 30-9-2015 klaar.
	b. Regionaal bekijken hoe kwaliteit en kwantiteit van diverse voorzieningen kan leiden tot verdergaande bundeling van krachten en nut en noodzaak voor koppeling aan calamiteitenopvang.	projectgroep NCG (regionale onderwijs, zorg en welzijnsbesturen), voor 1-6-2016.
	c. Aardbevingsbestendige zorg en wonen als vervolgstap op masterplan zorg en welzijn.	projectgroep NCG, zorginstellingen, corporaties, voor 1-6-2016.
Doel 4: Zelf organiserend vermogen blijft minimaal gelijk. Vangnet aanwezig.		
Mensen blijven in deze regio zelf actief bij de aanpak van eigen woon- en leefomgeving, er is een stevige ondersteuningsstructuur voor het (opnieuw) ontwikkelen van sociale cohesie en eigen leefomgeving.	Elk gebiedsteam analyseert de gevolgen van schadeherstel en versterking voor de sociale cohesie en de leefomgeving, die beiden te leiden zullen hebben van alle (fysieke) ingrepen. Op basis daarvan komen de gebieden tot (sociale) versterking maatregelen.	NCG/gebiedsteams; voor 30 september.
Doel 5: Zelf organiserend vermogen blijft minimaal gelijk. Waardering minimaal stabiel		
Snel internet / breedband.	Uitwerking door Economic Board in samenwerking met leefbaarheid, maar belangrijke relatie met leefbaarheid en zorg. Koppeling met economie en energietransitie.	meenemen in functionele werkconferenties en gebiedsteams.

Pijler economische opgaven

Aardbevingsgerelateerde werkgelegenheid

Doel 1: Innovatieve regionale bouwsector die opgave kan verwerken en ook na 2025 onderscheidend vermogen heeft.

beoogd resultaat	acties	wanneer, wie
Goed functionerende kenniscentra en proeftuinen die leiden tot kennisverhoging, commitment, enthousiasme bij de lokale bouwsector en daarmee tot groei, werkgelegenheid en innovatie. Creatie voldoende capaciteit en investeringsruimte.	a. Integrale werkconferentie bouwketen.	aug-sep(EB, Bouwend Nederland, NCG).
	b. Op basis van werkconferentie projecten formuleren op belangrijkste opgaven in keten.	sep/okt (NCG).
	c. Facilitering Economic Board en participerende stakeholders bij uitwerking van project 'proeftuin innovatieve bouw' en uitwerking opleidingsplan EPI-kenniscentrum.	aug-dec 2015 (EB, gefaciliteerd door NCG).
	d. Identificeren kansen op het gebied van innovatief bouwen.	aug-okt 2015 (NCG samen met EB).
Doel 2: Een arbeidsmarkt waarin regionale beroepsbevolking zo goed mogelijk baat heeft bij bouwopgave.		
Regie en commitment in arbeidsmarktketen (bouwsector en aanpalende sectoren) om scholing, activering, mobiliteit en toeleiding te verbeteren'. Bestaande projecten faciliteren en waar mogelijk versnellen.	a. Integrale werkconferentie arbeidsmarkt in en om bouwsector (onderdeel bouwen en wonen)	aug-sep (NCG, Bouwend Nederland, arbeidsmarktregio).
	b. Regie in volledige arbeidsmarktketen in de bouw te bewaken.	aug-dec 2015 (NCG, Bouwend Nederland, arbeidsmarktregio).
	c. Op basis van werkconferentie projecten formuleren op belangrijkste opgaven in keten.	aug-dec 2015 (op te richten taskforce).
	d. Bestaande projecten (zoals Bouwplaats Noord) waar nodig faciliteren.	doorlopend (NCG).
Doel 3: Lokale bouwsector en nieuwe bouwinitiatieven krijgen voldoende kans om een rol te spelen in de bouwopgave		
Een goed functionerende aanbestedings- en gunningssystematiek rondom de totale bouwopgave waarin voldoende aandacht is voor social en regional return.	a. Aanbesteding, met in ieder geval CVW, Bouwend Nederland, NCG, maar bijv. ook aanbestedingsplatforms, Bureau Social Return, corporaties.	NCG, aug/sep 2015.
	b. Identificeren belemmeringen in wetgeving en huidige systematiek en oplossingsrichtingen uitwerken.	NCG, aug-dec 2015.

Imago

Doel 1: Een positief imago qua regionaal vestigingsklimaat dat niet negatief (en waar mogelijk positief) wordt beïnvloed door de aardbevingsopgave.

beoogd resultaat	Acties	wanneer, wie
1 Een integrale communicatielijn waarin voldoende aandacht is voor effect op economisch imago.	a Borging in verkenningsopgave 13 (Communicatieplan).	Verkenning NCG juli/aug.
2 Integrale economische (regio) marketingcampagne.		aug-okt, gemeenten, Provincie, Marketing Groningen.

Doel 2: een gastvrij vestigingsklimaat in de gehele regio

Het implementeren van best practices op het gebied van vestigingsklimaat in de gehele regio (Rode Loper-gedachte).	a. Verbeteren vestigingsklimaat.	Regie door NCG, actieve rol gemeenten en bedrijfsleven (doorlopend vanaf aug 2015).
	b. Opstellen toolkit met best practices.	

Facilitering en verkenning kansrijke opgaven**Doel 1: Een beleids en regelgevingsklimaat dat lokale initiatieven zo veel mogelijk faciliteert en zo min mogelijk belemmert**

beoogd resultaat	acties	wanneer, wie
Actieve inzet om de verantwoordelijke overheidslagen te stimuleren beleid en regelgeving aan te passen om projecten en initiatieven in de regio te kunnen verwezenlijken.	a. In beeld brengen van belemmerende kaders.	EB en NCG (aug-okt 2015).
	b. Formuleren actie en/of lobbyplan richting lokale overheden of het Rijk om belemmerende kaders (tijdelijk) aan te passen.	NCG, doorlopend vanaf aug 2015.

Doel 2: Goed functionerende arbeidsmarktketens in kansrijke en sectoren naast de bouw. In ieder geval zorg en techniek

Regie en commitment in meest cruciale arbeidsmarkt ketens om scholing, activering, mobiliteit en toeleiding te verbeteren. Bestaande projecten faciliteren en waar mogelijk versnellen.	a. Integrale werkconferentie arbeidsmarkt binnen specifieke sector (bouwen en wonen)	NCG, arbeidsmarktregio, vanaf 2016.
	b. Regie in volledige arbeidsmarkt keten te bewaken	
	c. Op basis van werkconferentie projecten formuleren op belangrijkste opgaven in keten	
	d. Bestaande projecten waar nodig faciliteren	

Doel 3: In beeld brengen van meest effectieve projecten voor bredere economische structuurversterking

Analyse en systematiek die inzicht biedt in het vraagstuk op welke thema's en binnen welke sectoren de grootste kansen op werkgelegenheid (korte termijn) en economische structuurversterking (lange termijn) te behalen zijn.	Adviesopdracht Buck Consultants International.	NCG, Lopend, afronding augustus 2015.
--	--	---------------------------------------

Pijler opgaven energietransitie

Doel 1: Duurzaam versterken , de versterkingsopgave wordt gecombineerd met Nul op de Meter maatregelen		
beoogd resultaat	acties	wie, wanneer
a. Inzicht in de meerkosten van NoM maatregelen t.o.v. nieuwbouwnorm EPC 0,4.	Verkrijgen van de noodzakelijke gegevens (financieel, maatregelenpakketten, energieprestaties etc.)	NAM /CVW /NCG markt.
b. Inzicht in de synergievoordelen.	Uitvoeren pilots in huursector en particuliere voorraad.	NAM / CVW/ markt /Energy Valley.
c. Overzicht van mogelijke financiële arrangementen	Reële kostenschattingen te komen maken.	CVW /NAM /Markt NCG/ gemeenten / gebiedsteams.
d. Inzicht in de manieren waarop dit kan worden georganiseerd.	Met bestaande initiatieven en partijen verkennen hoe de gecombineerde opgave kan worden georganiseerd	CVW /NAM /Markt NCG/ gemeenten / gebiedsteams.
e. Eerste start pilots in 2016	Omschrijven en kiezen pilots	NAM / CVW/ markt /Energy Valley, voor 30 september 2015, als input MJP.
Doel 2: Lokale energie initiatieven , Een energievoorziening gebaseerd op zelflevering en coöperatieve verbanden.		
a. Inzicht in de wijze waarop een ondersteuningsstructuur kan worden opgebouwd.	Ontwerpen ondersteuningsstructuur.	Grunneger Power, GREK, NLD, Servicepunt, provincie, NCG, netbeheerder, provincie, Energy Valley, dialoogtafel (werkconferentie).
b. 2-3 pilots van lokale initiatieven	Onderzoeken mogelijkheden Experimenteerbesluit DDE binnen wet STROOM (groot experiment). Afstemming met structuurvisie i.v.m. ruimte voor lokale energie-initiatieven.	Combineren met inzicht gebiedsteams over initiatieven en lokale potentie zelf organiserend vermogen.
c. Inzicht in mogelijkheden voor gezamenlijk ontwikkelbedrijf decentrale energie.		Agenderen op werkconferentie. Voor 30 september eerste inzichten t.b.v. MJP.
Doel 3: Coöperatief regionaal energiebedrijf , Bewoners hebben de mogelijkheid om grote invloed te hebben op de organisatie van de regionale energievoorziening.		
Er is inzicht in de wenselijkheid en mogelijkheden voor het ontwikkelen van een coöperatief regionaal energiebedrijf.	Verkrijgen van inzicht in de wensen van bewoners t.a.v. dit onderwerp. Onderzoeken welke vormen van zelforganisatie passend, wenselijk en haalbaar zijn.	NLD. Grunneger Power, GREK, overheden, Economic Board, gebiedsteams. In de loop van 2016 vergroten inzicht in behoefte.
Doel 4: Smart Grids, energie opslag, decentrale backup capaciteit , Energietransitie is een focuscluster in de regio waarin Groningen (inter)nationaal leading is.		
In de regio zijn living labs waarin kennis en onderwijsinstellingen samen met de markt werken aan kennisopbouw, opleidingen, versterken innovatiekracht.	Doorontwikkeling onderzoek en onderwijsprogramma's Specifieke aandacht voor dit thema bij doorontwikkeling EnTranCe Programma voor start ups samen met EAE Ontwikkeling kenniscentrum duurzame en energie neutrale bouw.	EAE. Entrance, HHS, Energy Valley. Gassector, netwerkbedrijven, TNO. Als ontwikkelpunt voor de komende jaren vasthouden.

Bijlage d: Overzicht van andere verkenningsopgaven

In deze bijlage is opgenomen een overzicht van de 19 verkenningen die door de kwartiermaker zijn uitgezet ter voorbereiding voor de werkzaamheden van de NCG.

Van de belangrijkste verkenningen voor het Meerjarenprogramma is in onderstaand schema een overzicht gegeven van de werkzaamheden.

Omdat nog niet alle verkenningen op moment van schrijven van deze startnotitie gerapporteerd hebben, zal in de loop van de maand augustus en begin september in een aanvullend overzicht de belangrijkste bevinding bij alle betrokkenen worden ingebracht, voor zover van toepassing voor hun ontwikkelingswerkzaamheden. Indien de gebiedsteams vooruitlopend daarop behoefte hebben om op concrete onderdelen daarop vooruitlopend informatie te krijgen kunt u dit bij het programmateam melden aan Francien de Groot en kan gekeken worden hoe snel de gewenste informatie kan worden geleverd.

Waar niet anders vermeld, geldt voor de scope van de verkenningen het hele aardbevingsgebied, waarbij overigens het accent meer ligt op de opgaven in de regio dan op de opgave in de stad.

Opdracht en Projectleider	Gestart	Stavaza	Verkenning afgerond op
1. Meerjarenprogramma Francien de Groot Bart Reitsema Rob van Vliet Nanda Pellenburg Bernard van Dam Klaas-Jan Noorman Siegbert van der Velde Marcel Slijkhuis Marjon Galema Mischa de Gier	30 april	De verkenningsrapportage levert veel materiaal als werkdocument (context, doelen en werkwijze, inventarisatie van alle plannen, een visie op taakopvatting en draagvlak zoals die bij diverse partijen aanwezig etc). De verkenningsrapportage is omgezet in een startdocument voor het vervolg.	18 juni
1a. Masterplanning Jan Bont	week 23 begonnen	Opstellen van een masterplanning voor de producties van de overheidsdienst NCG in samenhang met de prioritering en fasering voor het in hoog tempo te realiseren aardbevingsbestendig vastgoed in het gebied. In de rapportage worden de doorlooptijden voor herstel en versterkings-projecten volgens de huidige procedures. Daaruit blijkt dat rekening moet worden gehouden vanaf de start van concrete projecten tot de oplevering tussen de 50 en 90 weken. Dat betekent dat de ambitie van versnelling niet vanzelfsprekend kan worden waargemaakt. De rapportage dringt aan om bij de ontwikkeling van MJP alle krachten te bundelen om de eerste nieuwe projecten al in november te kunnen laten starten.	18 juli
2. planning en prioritering Frans Klijn	18 mei	Voert een reeks van gesprekken met relevante spelers (o.a. NAM, CVW, SodM, provincie Groningen, TNO) om kennis en inzichten te verzamelen over een werkbare aanpak en de daarbij noodzakelijke kennis en bronnen. 8 juli werd een workshop georganiseerd om bevindingen te delen. Belangrijke voorwaarde die naar voren komt is bundeling van alle bestaande gegevens op objectniveau van NAM/CVW met	13 juli

		informatie Gemeenten/provincie/NCG, zodat in augustus de concrete projecten kunnen worden gedefinieerd.	
3. opstellen databestand GIS Ron Wardenier Willy Bakker Kees Burgler Peter Lameijer Ronald Koetje	eind april	Resultaat: een advies over het programma van eisen voor een GIS systeem voor de overheidsdienst en de mogelijke koppelingen met al in gebruik zijnde systemen van andere actoren. Uitgangspunt: data blijft bij de bron, toegang regelen is belangrijk. Het (GIS) informatieplatform kan de plek worden waar locatie gebonden gegevens vanuit de gebiedsteams bij elkaar komen en wat ook als bron dient voor elk gebiedsteam. Op die manier ontstaat een eenduidig en gedeeld beeld (bijlage e geeft samenvatting van de bevindingen).	15 juli
4. Cultuurhistorie Richard Veenstra Francien van Soest Huub Emons Ria Uilenberg Greet Marcus Henk Paap	begin mei	Aanpak voor cultureel erfgoed in het aardbevingsgebied. Leveren concept plan van aanpak met daarin: <ul style="list-style-type: none"> - Compleet overzicht bestaande gegevens - Overzicht van objecten die geen status hebben maar wel karakteristiek zijn - Alle gegevens in een erfgoedmonitor. Voorgesteld wordt om in werkconferentie het door gebied ervaren DNA bij elkaar te brengen met de inzichten vanuit de verkenning voor het cultuurhistorisch erfgoed. Mogelijke pilot Onderdendam?	Eind juli
6. Structuurvisie Dick Bresser Desmond de Vries Herman Wessels Coen van Atten Gert Noordhoff Wietske Schober Ria Uilenberg		Verkennen wat er aan visies en plannen ligt in het aardbevingsgebied waarop kan worden voortgebouwd om tot een geïntegreerde regionaal gebiedsperspectief te komen. In de verkenningsfase zal een projectplan voor de vervolgfase worden opgesteld. Er wordt volop samengewerkt met projectgroep 1.	1 september
7. Analyse juridische belemmeringen Mariska Robakowski		Het inzichtelijk maken van de juridische mogelijkheden en onmogelijkheden en de effectiviteit van juridische instrumenten en procedures om situaties die zich in de praktijk gaan voordoen bij de integrale versterkingsaanpak snel op te kunnen pakken c.q. op te kunnen lossen. Op basis daarvan voorstellen ter verbetering. Om vertraging in de uitvoering van het integrale versterkingsprogramma te voorkomen moet worden bezien of het beschikbaar juridisch instrumentarium voldoende effectief is. Indien dat niet het geval is, dient aanpassing van wet- en regelgeving overwogen te worden.	
8. Handelings perspectief Arie Willem Bij Marga Brunninkhuis		Voeren een reeks van gesprekken met instanties en ook bewoners/getroffenen in het gebied op basis waarvan zij komen tot een plan van aanpak voor de vervolgfase. Er worden voorstellen gedaan voor een begeleidingsstructuur, regelingen en aanpak van pilots.	18 juli
9. Herijking regelingen		Verkenning herijken c.q. aanpassen van regelingen zoals genoemd in het aanvullend akkoord en het eventueel aanvullen opstellen van nieuwe afspraken die noodzakelijk/randvoorwaardelijk zijn voor de uitvoering van het integrale versterkingsprogramma. In beeld brengen welke andere regelingen/vergoedingen nodig zijn om uitvoering optimaal te faciliteren.	
11. Uitwerking geschillen-beslechting		Verkenning naar de mogelijke inrichting van geschilbeslechting m.b.t. aardbevingsproblematiek, waarbij onafhankelijkheid en een duidelijk gezicht naar de burger belangrijk zijn. Uitgangspunt is dat formele gang naar de rechter kan worden voorkomen (omdat dit voor geen enkel partij voordeel heeft) en dat het voor burgers/bedrijven helder is waar ze met klachten terecht kunnen.	
15. (EPI Kenniscentrum) Jeroen Rijnhart		Opleidingsplan in opdracht van de NCG. De opgave in het aardbevingsgebied is omvangrijk en maakt het noodzakelijk om te werken aan voldoende competente professionals die beschikbaar zijn voor de aanpak in het gebied. Het is belangrijk in beeld te krijgen	

		welke opleidingsinspanningen op korte termijn gestart moeten worden, waar aangesloten kan worden bij de bestaande opleidingsinfrastructuur en waar aanvullende infrastructuur en regelingen nodig zijn.	
16. Bouw-tentoonstelling Jeroen de Willigen	eind mei	<u>Bouwtentoonstelling:</u> Kennis en inzichten verzamelen over een werkbare aanpak en de daarbij noodzakelijke referenties, kennis en bronnen. Het resultaat van de verkenningsfase is een plan van aanpak. De bouwtentoonstelling staat gepland voor het tweede kwartaal 2017. <u>Nieuw vastgoed aardbevingsbestendig maken:</u> Interview ronde langs belangrijkste actoren om te kijken naar gemeenschappelijk idee/ proces.	eind juli
17. Pilotprojecten Marjon Galema	mei	De versterkingsopgave in het aardbevingsgebied is groot en zeer complex en op zeer veel technische, juridische, institutionele en maatschappelijke vraagstukken is geen pasklare oplossing voorhanden. Er zal in de praktijk ervaring opgedaan moeten worden om te komen tot de meest passende aanpak. We zijn daarom op zoek naar gebouwen/projecten die als voorbeeld kunnen dienen voor de aanpak van de aardbeving problematiek. De aanpak van de verschillende gebouwen/projecten heeft als doel op korte termijn daadwerkelijk te versnellen en te verbreden en tevens (2 tot 3 jaar) leerervaring op te doen over hoe in de volle breedte en op welke wijze het weer veilig maken van Noord Oost Groningen (in samenhang met de energietransitie) het beste kan worden aangepakt. Daarnaast moet het project de omgeving een nieuw perspectief bieden. Aan de gebiedsteams de vraag om in de plannen voor de gebieden ideeën aan te dragen voor dergelijke voorbeeldprojecten. Hierbij kan gedacht worden aan kerken, een wierde, scholen, publieksgebouwen, monumentale panden en dorpskernen. Er is een lijst beschikbaar van al genoemde projecten.	juli 2015

Bijlage e. Planning voor oplevering van eerste MPG

De scope van het Meerjarenprogramma heeft een doorlooptijd van tien jaar (tot 2025).

Echter de urgentie en prioriteit voor de eerste paar jaar ligt in het snel aanpakken van herstel en versterking en het mee-koppelen van de overige gerelateerde opgaven.

Er is geen tijd te verliezen, waardoor het nodig is om al op korte termijn zicht te krijgen op de inspanningen en projecten voor 2016, 2017 en 2018. Dit zullen in eerste instantie de projecten zijn die op basis van huidige inzichten en beschikbare middelen snel kunnen (en moeten) worden opgestart. Daarnaast zullen de projecten voor 2017 en 2018 ook al in beeld moeten zijn en zal onderbouwing moeten worden geleverd i.v.m. voorjaarsnota's bij de verschillende overheden die gericht zijn op 2017 en volgende jaren.

Voor de planning betekent dit:

1. Augustus en september 2015

De gebiedsteams werken tot aan 30 september aan de concrete voorstellen.

Parallel werken functionele organisaties aan concrete opgaven en projectvoorstellen vanuit regionale aardbevingsgerelateerde vraagstukken in werkconferenties.

2. Oktober 2015

Integratie en prioriteitstelling in het regionale Meerjarenprogramma.

3. November 2015

Bestuurlijke besprekingen besluitvorming

4. December tot februari 2016

Bespreking op ministerieel niveau en doorleiding in de Rijksbesluitvorming met doel vaststelling in februari.

20150720 Planningoverzicht augustus 2015 – januari 2016

	Activiteit en wie bereidt voor	Datum + locatie
1.	Bijeenkomst met de lokale stuurgroepen + Stuurgroep Aardbevingsbestendig en Kansrijk Groningen+ Gebiedsteams	17 augustus 14.00 – 17.00 uur. Provinciehuis Groningen, Statenzaal + Atrium
4.	Werkbijeenkomst Veiligheid	19 augustus 10.30 – 13.00 uur
5.	Werkbijeenkomst wonen/bouw in de ochtend en werkconferentie Erfgoed in de middag. Tussendoor lunch regelen.	20 augustus 09.00 – 12.00
6.	Werkconferentie landelijk gebied	21 augustus 09.00 – 12.00
7.	Werkconferentie economie	27 augustus 09.00 – 12.00
8.	Werkconferentie Natte Waterstaat	2 september 09.00 – 12.00
9.	Werkconferentie Droge waterstaat	2 september 14.00 – 17.00
10.	Werkconferentie Energie	3 september 09.00 – 12.00

11.	Werkconferentie Onderwijs	9 september 09.00 – 12.00
12.	Werkconferentie Zorg	9 september 14.0 – 17.00
13.	Maatschappelijke organisaties	10 september 09.00 – 17.00
14.	Thema Ontvolking/Vergrijzing	11 september 09.00 – 12.00
15.	Werkconferentie Programma Aardbevingsbestendig en Kansrijk Groningen	30 september 09.00 – 17.00

Schema oktober

Activiteiten	Datum en locatie
Interne werkconferentie Programma Aardbevingsbestendig en Kansrijk Groningen: presentatie door de "coördinatoren" wat hebben we opgehaald en hoe krijgt dat een plaats in het programma.	Maandag 5-10, 14.00 – 17.00 uur, Dinsdag 06-10 van 09.00 – 17.00 uur: aandachtspunten; Woensdag 07-10 09.00 – 12.00: conclusies en afspraken. Locatie: het moet een locatie zijn waar gewerkt kan worden en eventueel ook overnacht.
Tussenstand programma	Vrijdag 16-10, 09.00 – 17.00 uur
Tussenstand programma	Vrijdag 23-10, 09.00 – 17.00 uur
Finalisering programma	Woensdag 28 – 10, 09.00 – 17.00 uur
Vaststelling van het concept programma door NCG	In het weekend van 31-10 en 1-11.

Schema november

1. Werkconferentie presentatie werkprogramma op 04-11 van 09.00 – 17.00 uur.
2. 10-11 overleg maatschappelijke organisaties
3. 11-11 overleg Stuurgroep
4. 18-11 overleg maatschappelijke organisaties
5. 25-11 werkconferentie Stuurgroep.

Schema Den Haag

1. 18-08, 10.00 – 15.00 stand van zaken dossiers (regelingen, waar zijn mensen mee bezig).
2. 08-09, 10.00 – 15.00 inbreng in het Programma

Bijlage f: facilitering gebiedsteams

Los van de vraag die is gesteld waar de gebiedsteams nog ondersteuning op verwachten, is er in principe mogelijkheid voor de volgende ondersteuning:

1. Digitale toegang tot plannen en beleidsstukken uit de verkenningsopgave
2. Ondersteuning op de methodiek van programma- en projectmanagement
3. Ondersteuning op planning van werkzaamheden
4. Ondersteuning op communicatie
5. Ondersteuning op specifieke expertise

Ingang voor de ondersteuning is vooralsnog via het Programmateam Meerjarenprogramma:

- a. [redacted] 5.1.2e [redacted]@gmail.com)
- b. Gert Jan Swaving ([redacted] 5.1.2e [redacted]@provinciegroningen.nl
- c. [redacted] 5.1.2e [redacted]@minbzk.nl)

1. Digitale toegang tot plannen en beleidsstukken uit de verkenningsopgave

Uitleg: Wanneer u dit bestand digitaal (als PDF) ontvangt, zijn alle blauw onderstreepte titels "klikbaar". Na klikken kunt u het document inzien. De overige documenten hebben wij niet digitaal.

01. Algemeen (allen)

- 0001. [Vertrouwen in een duurzame toekomst, cie. Meijer](#)
- 0002. [Jaarrapportage 2014 klachten over afhandeling aardbevingsschade in Groningen](#)
- 0003. [Vertrouwen op herstel en herstel van vertrouwen \(akkoord januari 2014\)](#)
- 0004. [Kamerbrief over de gaswinning in Groningen \(februari 2015\)](#)
  - 0004.b [Positie monitoring netwerk \(februari 2015\)](#)
  - 0004.c [Commissie bijzondere situaties jaarverslag \(2014\)](#)
  - 0004.d [Aanvulling bestuursakkoord vertrouwen op herstel en herstel op vertrouwen \(februari 2015\)](#)
  - 0004.e [Programmatische aanpak preventief versterken van Stad Groningen](#)
- 0005. [advies instelling Dialoogtafel](#)

02. Bevolkingsontwikkeling/krimp

- 0001. [Ruimte voor Daadkracht, prov. beleid bevolkingsdaling \(juni 2013\)](#)
- 0002. [Grenzen aan de krimp \(oktober 2014\)](#)
- 0003. [Reactie op aanbevelingen initiatiefnota - regionale verschillen; omgaan met krimp \(juli 2014\)](#)
- 0004. [Aanbiedingsbrief bij brief aan Eerste Kamer over demografische ontwikkelingen voor de komende 20 jaar \(december 2014\)](#)
  - 0004.b [Kamerbrief aan Eerste Kamer over demografische ontwikkelingen van de komende 20 jaar \(december 2014\)](#)
  - 0004.c [Beleidsdoorlichting programma bevolkingsdaling \(december 2014\)](#)
  - 0004.d [Samenwerkingsagenda Krimp 2015-2016 \(december 2014\)](#)
  - 0004.e [Krimp en anticipeerregio's \(december 2014\)](#)
- 0005. [MKBA herstructurering Eemsdelta \(september 2014\)](#)
- 0006. [PBL-CBS regionale bevolkings- en huishoudensprognose 2013-2014 uitkomsten voor Groningen](#)
- 0007. [Power point nov 2014 5.1.2e : bevolkingsdaling Groningen en woningopgave](#)
- 0008. [Ontwikkelingsopgaven voor krimpregio's , brief aan kamerzie. van de drie betrokken provincies \(oktober 2014\)](#)

03. Impactanalyse en bouwnormen

- 0001. [Impact assessment NPR \(januari 2015\)](#)
- 0002. [NPR 9998](#)
  - 0002.b [Samenvatting Stuurgroep Impact Assessments NPR](#)
- 0003. [Technisch impact analyse \(van Rossum\)\(maart 2015\)](#)
  - 0003.b [Hoofdttekst impact analyse](#)
- 0004. [Incidentsbestrijdingsplan aardbevingen \(februari 2014\)](#)
- 0005. [Aanbiedingsbrief Technische Impact Analyse \(april 2015\)](#)
- 0006. [NEN voorlopige uitgangspunten nieuwbouw en verbouw \(mei 2014\)](#)
- 0007. [Overzicht](#)
- 0008. [Natural Gas Extraction Earthquakes and hous prices K van Ommeren \(2015\)](#)

04. Economie

- 0001. [Noordelijke Innovatieagenda 2014-2020 \(juni 2014\)](#)
- 0002. [Bijlagenboek Noordelijke Innovatieagenda 2014-2020 \(juni 2014\)](#)
- 0003. [Economische Portfolioanalyse \(augustus 2014\)](#)
- 0004. [Route voor het versterken van de economie in Noordoost Groningen - Programma Economic Board \(december 2014\)](#)
- 0005. [Aanbiedingsbrief GS bij programma Economic Board \(december 2014\)](#)
- 0006. [Voordracht GS programma Economic Board \(december 2014\)](#)
- 0007. [Energieke Noorderruimte - MIRT gebiedsagenda Noord Nederland 2040 \(oktober 2014\)](#)
  - 0007.b [Uitvoeringsagenda 2014-2015 - MIRT gebiedsagenda Noord Nederland \(november 2014\)](#)
  - 0007.c [Afsprakenlijst bestuurlijke overleggen MIRT 2014](#)
- 0008. [Rapport Sociaaleconomische foto HSSM \(mei 2015\)](#)
- 0009. [Grote RSP projecten provincie Groningen](#)
- 0010. [Havenvisie 2030 Groningen Seaports](#)
- 0011. [Economische actieprogramma Groningen 2012-2015](#)
- 0012. [Research&innovatie Strategy for smart specialization \(RIS3\) NN \(2013\)](#)
- 0013. [Noordervisie 2040 \(2014\) \(website\)](#)
- 0014. [G-kwadraat 2015-2019 Stad Groningen](#)
- 0015. [Onderzoek: Cottage Industries](#)
- 0016. [Herijking Economische Sectoren, BCI \(2014\)](#)
- 0017. ['Economisch profiel Stad Groningen', Bureau Nieuwbeeld \(2012\)](#)
- 0018. [Werk in Zicht: arbeidsmarktregio Groningen en Noord-Drenthe \(website\)](#)
- 0019. [Ontwikkelingen en prognoses Noordelijke Arbeidsmarkt 2014-2020 \(2014\)](#)
- 0020. [Sectorplan 'Groningen op Voorsprong' \(2015\)](#)
- 0021.
- 0022. [Stad Groningen: Kadernota Arbeidsmarktbeleid \(2011\)](#)
- 0023. [Regiovisie Toptechniek ZO Groningen](#)
- 0024. [Smart City Strategy Groningen \(2015, concept\)](#)
- 0025. [Otto Raspe/PBL: Trends in de Regionale Economie \(2014\)](#)
- 0026. [Chemie ontmoet Agro: de Biobased Economy in Noord-Nederland \(2011\)](#)
- 0027. [Noord4Bio, Johan Sanders, WUR, 2015](#)
- 0028. [Sociaaleconomische foto HSMS in beeld \(2015\)](#)
- 0029. [Route voor het versterken van de economie in NO Groningen - programma van EB \(2014\)](#)

Ontwikkelvisie Eemsdelta

- 0001. [Ontwikkelingsvisie Eemsdelta \(website\)](#)
- 0002. [Ontwikkelingsvisie Eemsdelta 2030 \(september 2013\)](#)
- 0003. [Economische visie Eemsdelta 2030 \(oktober 2013\)](#)
- 0004. [Costa-due: Systeemschets Eemsdelta 2030 \(2007\)](#)
- 0005. [Chemiecluster \(Eemsdelta\) op stoom \(2014\)](#)
- 0006. [Eemsdelta Uitvoeringsagenda Arbeidsmarkt&Economie](#)
- 0007. [Ontwikkelingsperspectief Platteland en Dorpen Eemsdelta -eemsmond-loppersum-\(2011\)](#)

05. Leefbaarheid (teamleden sociaal en fysiek)

- 0001. [Woon en leefbaarheidsprogramma Eemsdelta \(november 2012\)](#)
  - 0001.b [Publieksversie Woon- en leefbaarheidsprogramma Eemsdelta \(maart 2013\)](#)
- 0002. [Voortgangsrapportage Uitvoeringsprogramma woon en leefbaarheidsplan Eemsdelta \(december 2014\)](#)
- 0003. [Concept- voortgangsrapportage WLPE 2014 \(plus versie populair\)](#)
  - 0003.b [Concept- voortgangsrapportage WLPE 2014 + populair \(december 2014\)](#)
  - 0003.c [Concept- voortgangsrapportage WLPE 2014 \(december 2014\)](#)
- 0004. [Kosten WLPE in relatie aardbevingen \(2013\)](#)
- 0005. [Programma Krimp & leefbaarheid De Marne 2012 - 2021 \(september 2012\)](#)
- 0006. [Convenant naar aanleiding van Woon en leefbaarheidsplan De Marne \(maart 2014\)](#)
- 0007. [Actieplan Centrum Delfzijl 2012 \(mei 2013\)](#)
- 0008. [Presentatie ondernemersavond Delfzijl - stand van zaken herstructurering centrum \(januari 2014\)](#)
- 0009. [Actieplan Dorpen en Wijken 2012 - 2022 Delfzijl \(oktober 2013\)](#)
- 0010. [Notitie gebiedsopgaven BMW-E-DAL gemeenten \(oktober 2013\)](#)
- 0011. [Strategische agenda - Van Lauwerszee tot Dollard tou - Enno Zuidema \(september 2014\)](#)
- 0012. [Regionaal Woon- en Leefbaarheidsplan Oost-Groningen \(2011\)](#)
- 0013. [RWLP O-Gron uitvoeringsprogramma 2013-2015](#)
- 0014. [Gronings Gereedschap Experimentenjaar 2014 \(website\)](#)
- 0015. [Factsheet - invloed Groningse aardbevingen op woongenot](#)
- 0016. [Leefbaarheid zonder Drempels \(november 2014\)](#)
- 0017. [Regionale prestatiekader 2013-2018 Woningmarkt Oost Groningen \(januari 2014\)](#)
- 0018. [Gezondheid, programma waar veel gemeenten in het bevingengebied aan mee doen \(website\)](#)
- 0019. [Gezondheid in krimpregios RIVM \(2014\)](#)
- 0020. [Factsheet leefomgeving gezondheid en zorg in de noordelijke krimpregios \(2014\)](#)
- 0021. [Integraal beleidskader Krimp & Leefbaarheid 'De Marne, blijven de moeite waard' \(maart 2011\)](#)
- 0022. [Woon en leefbaarheidsplan de Marne \(dec 2011\)](#)
- 0023. [Agenda Vitaal Hoogeland 2013-2020](#)
- 0024. [Woon en leefbaarheidsplan Menterwolde](#)
- 0025. [Woon en leefbaarheidsmonitor Eemsdelta \(2014\)](#)
  - 0025.b [opzet basismonitor \(2014\)](#)

06. Zorg en Onderwijs specifiek stukken (teamlid sociaal)

Onderwijs

- 0001. [PVA scholen eindversie gearceerd \(maart 2015\)](#)
  - 0001.b [PVA scholen eindversie gearceerd \(maart 2015\)](#)
  - 0001.c [PVA scholen eindversie \(maart 2015\)](#)
- 0002. [Integraal huisvestingsplan Onderwijsvoorziening De Marne](#)
- 0003. [Beleidsplan 4D's DAL gemeenten 2015-2018 \(2015\)](#)

Zorg

- 0001. [Deel 3 masterplan transitieproces zorg en welzijn dealbmw gemeenten \(januari 2015\)](#)
  - 0001.b [Notitie voortgang en beslispunten Masterplan Welzijn](#)
  - 0001.c [bijlage 5 - DEAL en BMW gemeenten - ontwikkeling voorzieningenkaart 2014 -2020](#)
- 0002. [Zorg innovatie agenda 2015](#)
- 0003. [Programmaplan Huisvesting Scholen \(maart 2015\)](#)
- 0004. [Kamerbrief over langer zelfstandig wonen \(juni 2014\)](#)
- 0005. [Sectorplan Zorg Regio Noord-Nederland \(2014\)](#)

07. Fysieke en ruimtelijke stukken (teamlid fysiek en ruimtelijk)

- 0001. [Ontwerp omgevingsvisie provincie Groningen \(maart 2015\)](#)
- 0002. [Brief aan PS over Ontwerp omgevingsvisie, ontwerp omgevingsverordening en planMER omgevingsvisie Groningen](#)
- 0003. [Structuurvisie gemeente Winsum](#)
- 0004. [Structuurvisie gemeente Loppersum](#)
- 0005. [Structuurvisie gemeente de Marne deel 1](#)
- 0006. [Structuurvisie gemeente de Marne deel 2](#)
- 0007. [Structuurvisie gemeente de Marne deel 3](#)
- 0008. [Visie op de ondergrond \(januari 2015\)](#)
- 0009. [Kamerbrief over snel internet in buitengebied en 4G-dekking \(maart 2012\)](#)
  - 0009.b [Onderzoek LTE\(4G\) dekking in Nederland](#)
- 0010. [Samenvatting structuurvisie infrastructuur en ruimte I&M \(maart 2012\)](#)
- 0011. [Deltaprogramma 2015 - werk aan de delta I&M](#)
- 0012. [Structuurvisie Stad op Scherp \(2009\)/ Agenda Stad: concept structuurvisie \(2015\)](#)
- 0013. [Structuurvisie Eemsmond-Delfzijl \(2015\)](#)
- 0014. [Actualisatie Structuurvisie Regio Groningen-Assen \(2014\)](#)
- 0015. [Behoeftte ontwikkeling Woningbouw Groningen-Assen](#)
- 0016. [Monitors WLPE\(2014\)](#)
- 0017. [Woningbouwafspraken Regio Groningen-Assen\(2012\)](#)
- 0018. [Visienotitie G11 \(mei 2015\)](#)
- 0019. [Gemeentelijk Vastgoed - uitgangspunten voor reductie en portefeuillebeheer -Delfzijl \(2014\)](#)
- 0020. [Vastgoedportefeuille Gemeente Delfzijl - Vastgoedsegmenten en scenarios vanuit vastgoedperspectief \(2014\)](#)
- 0021. [Nota Wonen Delfzijl \(2014\)](#)
- 0022. [Ontwikkelingsperspectief Appingedam Delfzijl 2030 \(2009\)](#)

Veiligheid

- 0001. [Inventarisatie cultureel erfgoed Groningen 141612 HS](#)

Diversen cultureel erfgoed

- 0002. [Inventarisatie cultureel erfgoed Groningen 141612 HS](#)
- 0003. [Cultuurhistorische Waardenkaart - identiteit 1](#)
- 0004. [Cultuurhistorische Waardenkaart - identiteit 2](#)
- 0005. [Cultuurhistorische Waardenkaart - identiteit 3](#)
- 0006. [Nota Belverdere - beleidsnota over de relatie cultuurhistorie en ruimtelijke inrichting](#)
- 0007. [Kernkwaliteiten Cultuurhistorisch Erfgoed Eemsmond](#)
- 0008. [Toelichtende tekst kwaliteitskaart - concept sept 2014](#)
- 0009. [Lijst kerken en monumenten Groningen](#)

Diversen glasvezel

- 0001. [Brief - kansrijk glas - rol gemeente Enschede 2004](#)
- 0002. [Persbericht - provincie Gelderland zoekt partners voor aanleg breedbandnetwerk](#)
- 0003. [Persbericht - Robuuste investeringsimpuls provincie Gelderland](#)
- 0004. [Project Breedband Noord-Groningen](#)

08. Energietransitie en duurzaamheid (teamlid energietransitie)

- 0001. [Tijdelijke regeling waardevermeerdering woningen](#)
- 0002. [Power point Lets Gro \(2014\)](#)
- 0003. [Groningen geeft energie programma 2015- 2018 \(maart 2015\)](#)
- 0004. [Energieakkoord duurzame groei SER \(september 2013\)](#)
- 0005. [Noordelijke Energie Agenda o.b.v. het SER Energieakkoord - Switch](#)
- 0006. [SER Noord Nederland advies Koersvast 2.0 \(maart 2015\)](#)
- 0007. [GBB duurzaam op weg naar een tweede gasrevolutie - De Groningen Way \(oktober 2011\)](#)
- 0008. [Programma Energie 2012 - 2015 - prov Gron - \(december 2011\)](#)
- 0009. [Economische actieprogramma Groningen 2012 - 2015 - prov Gron - \(december 2011\)](#)
- 0010. [Collegieakkoord 2015-2019 provincie Groningen \(april 2015\)](#)
- 0011. [Presentatie nul op de meter EBG](#)
- 0012. [Mail **5.1.2e** met aanvullende stukken \(mei 2015\)](#)
- 0013. [Masterplan Groningen Energieneutraal](#)
- 0014. [Notitie energietransitie Dialoogtafel-3 \(april 2015\)](#)
- 0015. [Groningen geeft Energie, energieprogramma stad Groningen \(2015-2018\)](#)

09. Andere instanties

Dialoogtafel

- 0001. [A8.2 leefbaarheid spoor 1 \(mei 2015\)](#)
- 0002. [A8.3 leefbaarheid spoor 2 \(mei 2015\)](#)
- 0003. [A8.4 Stand van zaken Loket Leefbaarheid \(mei 2015\)](#)
- 0004. [A9.2 Notitie stand van zaken corporaties inzake versterken 2 \(mei 2015\)](#)
- 0005. [Aan Tafel \(januari 2014\)](#)
- 0006. [De tafel van 8 maart in t kort \(maart 2015\)](#)
- 0007. [B1 Dialoogtafel \(2014\)](#)
- 0008. [B1 Memo Opdracht Woningmarktonderzoek aardbevingsgebied definitief \(februari 2015\)](#)
- 0009. [Aanbiedingsbrief Dialoogtafel Groningen van Innovatieforum \(september 2014\)](#)
- 0010. [Herstructurering leefbaarheid \(februari 2015\)](#)
- 0011. [Leefbaarheid zonder drempels](#)

Centrum Veilig Wonen

- 0001. [Algemene voorwaarden CVW](#)
- 0002. [CVW-businessplan 2015 \(definitief\)](#)
- 0003. [CVW-voortgangsrapportage 1^e kwartaal 2015](#)
- 0004. [Erkenningsregeling CVW](#)
- 0005. [Infosheet/folder CVW](#)
- 0006. [Infosheet/folder CVW](#)
- 0007. [Privacy beleid CVW](#)
- 0008. [Realtime bewonersonderzoek CVW \(website\)](#)
- 0009. [Veel gestelde vragen bouwrichtlijnen CVW](#)

Ministerie van Economische Zaken

- 0001. Ministerie EZ: Routekaart BioBased Economy
- 0002. Kamerbrieven, bijlagen en beantwoording Rijksoverheid.nl

10. Discussies

Terminologie Dialoogtafel

- 0001. [A08.0 Memo Terminologie](#)
- 0002. [A08.1 Mail EZ over terminologie versterken](#)
- 0003. [A08.2 Bijlage Terminologie versterken](#)
- 0004. [A08.3 brief aan minister Kamp over terminologie versterken](#)

Aan de onderstaande stukken is geen rubriek gekoppeld:

- 0001. Diverse publicaties topsectorenbeleid
- 0002. [Innovatief Actieprogramma Groningen, provincie Groningen \(2014\)](#)
- 0003. Adviezen SER Noord-Nederland, divers
- 0004. [Archeologisch rapport Noord Nederland](#)
- 0005. [Paleografie van Nederland](#)

2. Ondersteuning op de methodiek van programma- en projectmanagement

- Programmatisch werken

Het met elkaar werken aan het gewenste veilig, duurzaam en leefbaar toekomstperspectief in 2025, doen we met elkaar. Niet alleen de NCG, maar juist ook samen met andere verantwoordelijken, bewoners, organisaties en ondernemers. Hierbij past geen blauwdruk waarin het gewenste toekomstbeeld nauwkeurig wordt beschreven of voorgeschreven.

Wel van belang is een gedeelde visie en gedeelde einddoelen voor deze situatie. Vandaar dat deze in paragraaf 8 zijn geformuleerd als gewenste "outcome".

Dat betekent dat we bij al onze inspanningen en projecten ons telkens afvragen of en in welke mate deze bijdragen aan de gewenste toekomstdoelen.

Voor deze wijze van werken wordt in het algemeen gebruik gemaakt van de methode "programmamanagement".

Programmamanagement betekent doelgericht sturen op samenhang en wordt toegepast bij:

- Unieke opgaven
- Die tijdelijk en complex zijn
- Waaraan mensen met beperkte middelen doelengericht moeten samenwerken

De opgave voor het meerjarenprogramma van de NCG is dan ook op deze wijze opgezet.

Omschrijving programma:

Een programma is een paraplu voor projecten maar ook voor allerlei andere inspanningen, interventies en activiteiten, zowel improviserend als routinematig.

Programma's zijn zinvol o.m. wanneer:

1. Samenhang bereikt moet worden tussen inspanningen van autonome instanties (zoals provincies en gemeenten)
2. Wanneer belangrijke strategische verandering wordt beoogd (zoals het bieden van perspectief op een aardbevingsbestendig en kansrijk Groningen)
3. Wanneer we versnippering van inspanningen en aandacht willen voorkomen
4. Wanneer een gerichte verandering van menselijke systemen (organisaties, netwerken) wordt nagestreefd

Het gaat in programma's altijd om de samenhang tussen:

- Doelen (beoogde effecten)
- Inspanningen (wat gedaan moet worden om de beoogde doelen te halen)
- Resultaten (uitkomsten; wat is gerealiseerd?)
- Effecten (wat is in werkelijkheid veranderd?)

Doelen als: veiliger, een sterkere regio, mooier, beter, energiezuiniger zijn de zogenaamde ER doelen.

Wanneer we die vertalen op een agogische wijze (en niet alleen kwantitatief SMART maken) worden dit MAGIE doelen: MEETBAAR, ACCEPTABEL, GEDRAGEN, INSPIREREND, ENGAGEREND

(Bron: "Programmamanagement Sturen op samenhang" van Gert Wijnen en Theo van der Tak.)

- projectmatig werken

Zodra het programma de diverse inspanningen heeft opgeleverd om de gewenste doelen te bereiken, is een deel van de inspanningen te formuleren als "projecten".

Om snel tot resultaten te komen is het belangrijk om snel met concrete projectvoorstellen en projectgroepen aan de slag te gaan in de gebieden.

Aan zowel gebiedsclusters als aan de functionele organisaties wordt bij de ontwikkeling van dit eerste programma gevraagd om met de aan te geven inspanningen al zoveel mogelijk te focussen op snel in te richten projecten.

Omschrijving project:
 Een project is een tijdelijke resultaatgerichte samenwerking. Tevoren is het resultaat in alle opzichten duidelijk (SMART) omschreven en er is sprake van een duidelijk begin en eind. Ook duidelijk is welke middelen er beschikbaar zijn om het project te realiseren (tijd, geld, kwaliteit, informatie en organisatie).
 Er wordt onderscheiden in verschillende projectfasen: Initiatief, Definitie, Ontwerp, Voorbereiding, Realisatie en Nazorg.
 (Bron: "Programmamanagement" van Gert Wijnen, Theo van der Tak en Gerard Wijnen.)

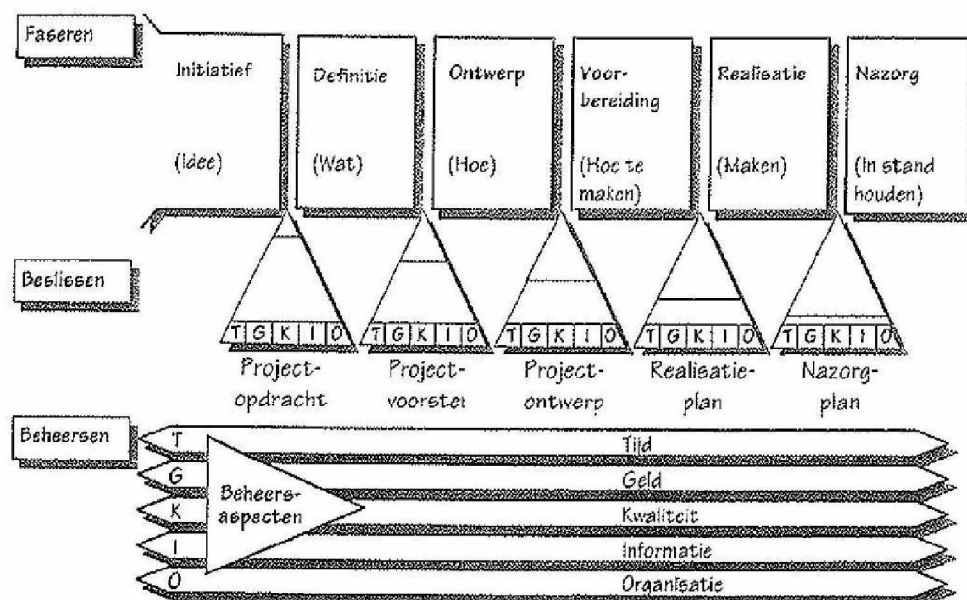
- Opleiding en ondersteuning met programma-en projectmanagement

Indien hieraan behoefte is, zal bekeken worden of Voor de medewerkers die de komende jaren aan de ontwikkeling van programma en projecten werken desgewenst een trainingsaanbod gedaan kan worden.

Vooralsnog kan gebruik worden gemaakt van de kennis bij het centrale programmteam.

Als praktische ondersteuning zijn hierbij ook de projectformats gevoegd voor de projectopdracht. Voor projectfasen daarna kan tevens een beroep op het centrale team worden gedaan.

Plaatje 1: De verschillende fasen van een project

3. Ondersteuning Planning werkzaamheden

In verkenningsopgave 1a is onderzocht hoe de planning kan worden opgezet voor het gehele programma en alle deeltrajecten.

Bijgaand een overzicht dat alvast als indicatie kan worden gebruikt van de doorlooptijd van diverse projecten gegeven de daarvoor geldende termijnen. Desgewenst kunnen de gebiedsteams op de planning ondersteuning krijgen.

Overzicht totale doorlooptijd per projectsoort

Projectsoort	Proceduracode (zie relatie schema)	Totaal (in w)	Tijd vanaf start voorbereiding (in maanden)																												
			1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20	21	22	23	24	25	26	27	28	
Woningen	Zonder planologische wijziging																														
	<u>Verbetering</u>																														
	Lichte opgave	n.v.t.	volgt																												
	Middel zware opgave	n.v.t.	volgt																												
	Zware opgave	A (reg. omg)	67																												
	<u>Stoop/nieuwbouw</u>																														
	Carabagus	A (reg. omg)	72																												
	Traditioneel	A (reg. omg)	80																												
	Met planologische wijziging																														
	<u>Verbetering</u>																														
	Zware opgave	D (uitg. omg)	85																												
	<u>Stoop/nieuwbouw</u>																														
	Carabagus	D (uitg. omg)	90																												
Traditioneel	D (uitg. omg)	96																													
Appartementen	Zonder planologische wijziging																														
	<u>Verbetering</u>																														
	Lichte opgave	n.v.t.	volgt																												
	Middel zware opgave	n.v.t.	volgt																												
	Zware opgave	A (reg. omg)	81																												
	<u>Stoop/nieuwbouw</u>																														
	Carabagus	A (reg. omg)	107																												
	Traditioneel	A (reg. omg)	115																												
	Met planologische wijziging																														
	<u>Verbetering</u>																														
	Zware opgave	D (uitg. omg)	96																												
	<u>Stoop/nieuwbouw</u>																														
	Carabagus	D (uitg. omg)	120																												
Traditioneel	D (uitg. omg)	133																													
Scholen	Zonder planologische wijziging																														
	<u>Verbetering</u>																														
	Lichte opgave	n.v.t.	volgt																												
	Middel zware opgave	n.v.t.	volgt																												
	Zware opgave	A (reg. omg)	98																												
	<u>Stoop/nieuwbouw</u>																														
	Carabagus	A (reg. omg)	124																												
	Traditioneel	A (reg. omg)	145																												
	Met planologische wijziging																														
	<u>Verbetering</u>																														
	Zware opgave	D (uitg. omg)	106																												
	<u>Stoop/nieuwbouw</u>																														
	Carabagus	D (uitg. omg)	81																												
Traditioneel	D (uitg. omg)	96																													
Publieke gebouwen en kantoren	Zonder planologische wijziging																														
	<u>Verbetering</u>																														
	Lichte opgave	n.v.t.	volgt																												
	Middel zware opgave	n.v.t.	volgt																												
	Zware opgave	A (reg. omg)	72																												
	<u>Stoop/nieuwbouw</u>																														
	Carabagus	A (reg. omg)	87																												
	Traditioneel	A (reg. omg)	82																												
	Met planologische wijziging																														
	<u>Verbetering</u>																														
	Zware opgave	D (uitg. omg)	75																												
	<u>Stoop/nieuwbouw</u>																														
	Carabagus	D (uitg. omg)	75																												
Traditioneel	D (uitg. omg)	90																													
Tijdelijke huisvesting	Grootschalig	B (tijd. func)	41																												
	Kleinschalig	B (tijd. func)	31																												

Voorbereidingsfase (tm start ontwerp)
 Ontwerpfase (tm DO+)
 Engineeringfase (incl. vergunningen)
 Reëlisatiefase

4. Ondersteuning op communicatie

Er zijn vergaande voorbereidingen voor inrichting van het communicatieteam binnen de NCG. Indien gewenst kunt u ondersteuning hiervan krijgen. Graag ook aan te vragen bij de bovengenoemde leden van het programmateam.

5. Ondersteuning inhoudelijke expertise

In aansluiting op de gestelde vragen is het mogelijk op diverse onderdelen inhoudelijke expertise en ondersteuning aan te vragen, dit geldt in ieder geval voor de onderdelen economie en energietransitie. Graag ook via de bovengenoemde personen aan te vragen.